

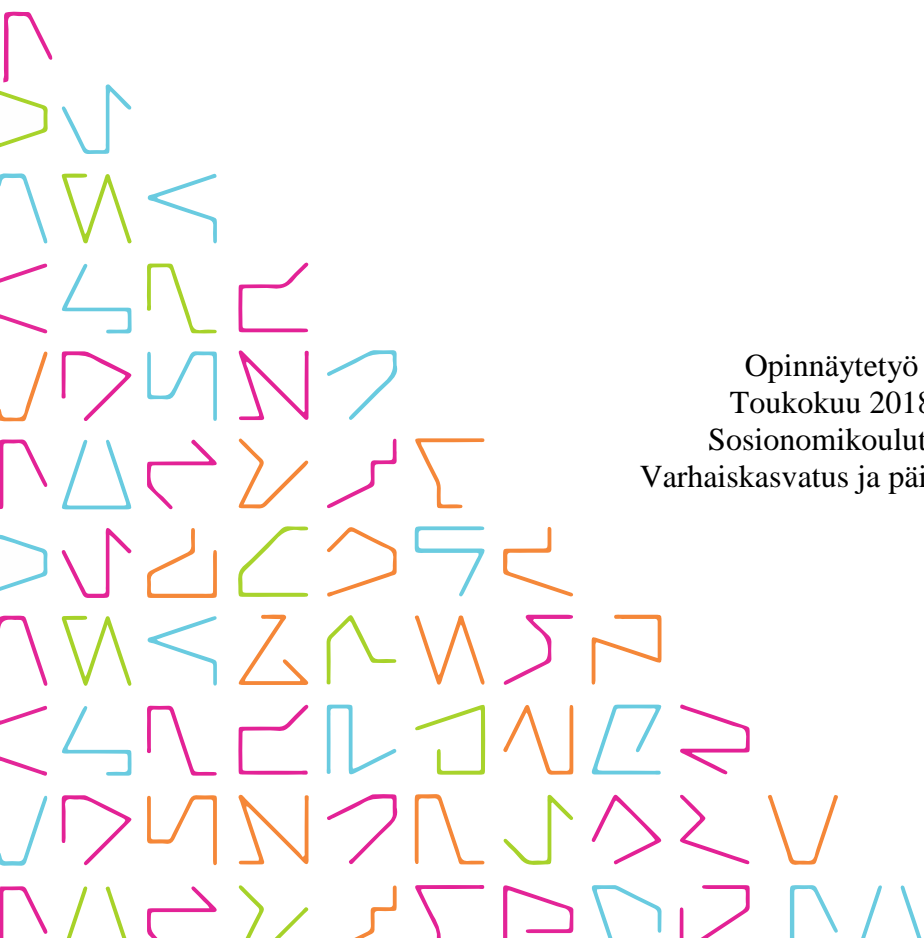
TAMPEREEN
AMMATTIKORKEAKOULU

"SAI TEHDÄ, OSALLISTUA JA KOSKEA..."

Tavoitteellinen museopedagogiikka varhaiskasvatuk-
sen menetelmänä

Ekaterina Potanina

Opinnäytetyö
Toukokuu 2018
Sosionomikoulutus
Varhaiskasvatus ja päivähoito

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma

POTANINA, EKATERINA:

"Sai tehdä, osallistua ja koskea..."

Tavoitteellinen museopedagogiikka varhaiskasvatuksen menetelmänä

Opinnäytetyö 58 sivua, joista liitteitä 12 sivua

Toukokuu 2018

Halusin selvittää, miten museopedagogiikka voi tukea kulttuurikasvatusta päiväkodissa. Yhteistyötahojani olivat Tampereen Lintulammen päiväkoti ja Museokeskus Vapriikki. Niiden kanssa laadittiin yhteinen projekti, johon osallistuivat 5-vuotiaat päiväkotilapset. Lapsille toteutettiin viisi toiminnallista museopedagogista tuokiota, joista kolme järjestettiin Tampereen Museokeskus Vapriikissa. Tavoitteena oli tutkia, miten museopedagogisin keinoin voidaan vahvistaa lasten kulttuurikasvatusta. Halusin päästä perille siitä, kuinka museopedagogiikka pystyy vastaamaan varhaiskasvatuksen haasteisiin.

Opinnäytetyö on ladullinen tutkimus, jonka toteutin toiminnallisten menetelmien avulla. Opinnäytetyön teoreettinen osa käsittelee kulttuurikasvatusta varhaiskasvatuksessa sekä museopedagogiikan osuutta siinä. Selvitin myös museopedagogiikan mahdollisuuksia lasten identiteetin kehittämisessä. Tutkimuksen analysointimateriaali koostuu havainnoista, jotka on tehty toimintatuokioiden aikana sekä päiväkodin henkilökunnan ja museotyöntekijöiden haastatteluista. Toimintatuokioiden kautta pyrin saamaan sekä lapset että päiväkotihenkilökunnan kiinnostumaan museosta sekä sen näyttelyistä. En pyrkinyt niinkään siihen, että lapset omaksuisivat runsaasti uutta tietoa vaan siihen, että heissä viriäisi halu tutustua museoelämään. Kysymyksessä oli siis eräänlainen lasten kulttuurikylpy.

Museopedagogiikka osoittautui tutkimuksen aikana hyvin toimivaksi varhaiskasvatuksen menetelmäksi. Tutkimus näytti, kuinka valtavia oppimis- ja kasvatusmahdollisuuksia piilee museon oppimisympäristössä. Tutkimuksen myönteisenä tuloksena oli se, että museokäynnit mahdollistivat kulttuurikasvatuksen näkemisen oppimisen osa-alueena entistä tarkemmin ja laajemmin. Tutkimus osoitti myös, kuinka museopedagogiikka laajentaa kulttuurikasvatuksen toteutumismahdollisuuksia.

Asiasanat: kulttuurikasvatus, museopedagogiikka, museon oppimisympäristö

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services

POTANINA, EKATERINA:

"We Were Allowed to Do, Participate and Touch..."

The Goal-Oriented Museum Pedagogy as a Method in Early Childhood Education

Bachelor's thesis 58 pages, appendices 12 pages
May 2018

The purpose was to find out, how museum pedagogy could support cultural education in kindergartens. Co-operation partners were the Lintulammi kindergarten and the Museum Centre Vapriikki with whom a joint project for 5-year-old children was organized. Children were provided five pedagogical sessions. Three were organized in the Museum Centre Vapriikki. The aim was to study how it could be possible to strengthen children's cultural education through museum pedagogy.

This study is qualitative in nature and, carried out by functional methods. The theoretical part deals with cultural education in primary education and the role of museum pedagogy in it. The goal was to find out, what potential museum pedagogy has in developing children's identity. The material consists of observations made during active sessions and of interviews with the kindergarten staff and the museum personal. With the help of active sessions the aim was to make children and kindergarten staff interested in the museum and its exhibitions. The aim was not to give much new information to children, but to encourage them to visit museums.

Museum pedagogy is a successful primary education method. The study shows how enormous potential for learning and education one can find in the learning environment of a museum. Museum visits make it possible to accept cultural education as a part of learning more precisely and comprehensively than before. This study showed as well, how museum pedagogy extends the potential of cultural education.

Key words: cultural education, museum pedagogy, museum learning environment

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	KULTTUURIKASVATUS.....	8
2.1	Kulttuurikasvatuksen määritelmä.....	8
2.2	Kulttuurikasvatus varhaiskasvatuksessa.....	9
2.3	Kulttuurikasvatus lasten identiteetin rakentajana.....	11
3	MUSEOPEDAGOGIIKKA KULTTUURIKASVATUKSEN OSANA.....	13
3.1	Museo kulttuuriperinnön kantaja sekä kulttuurikasvatuksen edistäjänä.....	13
3.2	Museo oppimisympäristönä.....	14
3.3	Museopedagogiikan tavoitteet.....	17
3.4	Museopedagogisia ohjelmia päiväkotikiikaisille lapsille.....	18
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	21
4.1	Tutkimusmenetelmät.....	21
4.2	Aineiston hankinta.....	23
4.3	Aineiston analysointi.....	25
4.3.1	Havaintomateriaalin analysointi: kommunikaatiotaidot ja sosiaalisessa tilanteessa toimiminen.....	26
4.3.2	Havaintomateriaalin analysointi: ohjaajan työn arviointi.....	28
4.3.3	Haastattelut.....	33
4.3.4	Lasten palaute.....	34
5	TUTKIMUSTULOKSET.....	36
6	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	38
	LÄHTEET.....	44
	VENÄJÄN KIELISET LÄHTEET.....	46
	LIITTEET.....	47
	Liite 1. Toimintatuokiot.....	47
	Liite 2. Haastattelut.....	54
	Liite 3. Havainnointirunko.....	55
	Liite 4. Saatekirje vanhemmille.....	56
	Liite 5. Kyselylomake vanhemmille.....	57
	Liite 6. Saatekirje päiväkotiin.....	58

1 JOHDANTO

Varhaiskasvatuksessa sovelletaan pedagogiikan erilaisia menetelmiä ja suuntauksia, jotka rikastuttavat ja monipuolistuvat lasten kasvua. Nykyisissä suomalaisissa päiväko-deissa tuetaan lasten kokonaisvaltaista kehitystä sekä huolehditaan heidän hyvinvoinnis-taan, jotta lapsi saa valmiuksia sekä kouluun että aikuisuuteen.

Tutustuttuani päiväkotimaailmaan olen huomannut, että varhaiskasvatuksessa kulttuuri-kasvatuksen erilaisia menetelmiä käytetään hyväksi vähänlaisesti. Tosin aika ajoin lap-sia tutustutetaan eri kulttuureihin melko perusteellisesti multikulttuurisuuden periaattei-den mukaisesti. Myös kirjastoissa ja luontoretkillä käydään, mutta Suomen historia ja suomalainen kulttuuri sekä teatteri- ja museomaailma jäävät vähälle huomiolle. Osittain tähän vaikuttaa se, että teatterissa käyminen maksaa aika paljon. Eikä kaikilla vanhem-milla ole varaa tai halua maksaa teatterilippua. Päiväkodin tehtävänä on kuitenkin edis-tää tasavertaisuutta ja sen halutaan mahdollistavan kaikille lapsille saman opetuksen ja kasvatuksen.

Nykyisin liikuntakasvatus ja lastenkulttuuri nauttivat suurta suosiota. Varsinkin liikun-taa ja ulkoilua on viime aikoina ryhdytty korostamaan varhaiskasvatuksessa. Toki las-ten fyysinen kehitys pitää ottaa huomioon erityisesti nykyisin, kun lapset yhä enemmän viettävät aikaansa sähköisten laitteiden äärellä. Mutta kun puhutaan lapsen kokonaisval-taisesta kehityksestä, pitää ottaa huomioon varhaiskasvatuksen erilaiset aspektit. Ope-tusministeriön uudistetun varhaiskasvatussuunnitelman (2016) mukaan päiväkotikasvat-tajien tulee pyrkiä kasvattamaan lapsissa kunnioitusta kulttuuriperintöä kohtaan, jotta he oppivat ymmärtämään ja arvostamaan sitä. Lapsia tulee tukea kulttuuri-identiteetin rakentamisessa. Lapsen kulttuuriperinnöstä saamat kokemukset, tiedot ja taidot auttavat häntä omaksumaan, käyttämään ja muuttamaan kulttuuria. Varhaiskasvatussuunnitel-man perusteissa todetaan, että päiväkodissa lapsille pitää mahdollistaa myönteiset op-pimiskokemukset toteuttamalla monipuolista pedagogista toimintaa, joka perustuu lap-sen leikkiin, liikkumiseen, taiteisiin ja kulttuuriperintöön. (Varhaiskasvatussuunnitel-man perusteet 2016, 15.)

Valitsin tämän opinnäytetyön toiminnallisen osion toteuttamiskohteeksi museon, koska museo luonteeltaan on kulttuurin kantaja ja välittäjä. Museoon on luotu erityiset olosuh-

teet, joihin päästyään henkilö voi matkustaa ajallisesti, luoda oman identiteettinsä sekä oppia asioita uudella, elämyksellisellä tavalla. Museon näyttelyn jokainen esine on hyvin informatiivinen ja kertoo oman tarinansa. Mutta esine ei kannaa vain omaa tarinaansa vaan se kertoo myös omasta aikakaudestaan. Tämä luo museolle valtavat informatiiviset resurssit. Se on museon rikkaus, jota se voi käyttää tieteellisessä tutkimustyössään, sosiokulttuurisessa toiminnassaan sekä opetus- ja kasvatustyössä.

Olen jo melko pitkään seurannut Tampereen museopedagogista toimintaa ja huomannut, että päiväkotikäisille lapsille on tarjottu sosiaali-pedagogista toimintaa vähänlaisesti. Toisaalta museoissa esikoululaisille ja koululaisille on suunniteltu monipuolisia ohjelmia, interaktiivisia opastuksia sekä kulttuuriretkiä. Esimerkiksi Tampereen Mustikerho tarjoaa lapsille mielenkiintoisia opastuksia, joiden kautta kouluikäiset lapset tutustuvat museomaailmaan ja kulttuuriperintöön leikkisällä ja toiminnallisella tavalla. Mutta jostain syystä Tampereen museoista puuttuvat päiväkotikäisille lapsille suunnatut museopedagogiset ohjelmat tai ne ovat tilapäisiä ja spontaanisia. Halusin selvittää, miksi Tampereen museoissa tilanne on tällainen.

Museon ovien on oltava auki kaikille kävijöille ja museon on osattava kohdata kaiken ikäiset kävijäryhmät toteuttaakseen yhtä perustehtävistään eli välittää tietoa, opettaa ja sitoa yhteen sukupolvia. Museon tulee ylläpitää ja vahvistaa väestön ymmärrystä kulttuuristaan, historiastaan ja ympäristöstään. (Suomen museolaki 1992.) Museoissa eri puolilla maailmaa toteutetaan museopedagogisia ohjelmia eri ikäisille museovieraille, pieniä lapsia unohtamatta.

Esimerkiksi Guggenheim-museot ovat kehittäneet varhaisen lapsuuden ohjelman nimeltään *First Impressions: Stories and Art at the Guggenheim* ("Ensimmäisiä Vaikutelmia: Tarinoita ja Taidetta Guggenheimissa"). Kysymyksessä on kolmen tapahtuman mittainen ohjelma lapsille. Se käsittää museokasvattajan vierailun päiväkodissa, lasten vierailun museossa ja jälkikeskustelun vierailun tuloksista. (Lally 2013, 38). On olemassa myös pelkästään lapsille tarkoitettuja museoita, kuten Houstonin lastenmuseo, joka tarjoaa opetusta päiväkotikäisille lapsille leikin ja seikkailun kautta (Children's Museum of Houston).

Minun ensimmäinen yliopistollinen loppututkintoni on museologian alalta. Suoritin sen vuonna 2006 Pietarin kulttuuri- ja taideyliopistossa. Tämän taustani takia olen tässä

opinnäytetyössäni käyttänyt suomalaisten lähteiden rinnalla venäläisiä lähteitä. Olen jo tehnyt interaktiivisia toiminnallisia draamaopastuksia museoissa aikuisille. Nyt haluaisin tutkia sitä, miten päiväkotikäisten lasten kasvatusta historian tuntemukseen onnistuu museon avulla.

Opinnäytetyöni tarkoituksena on tarkastella kulttuurikasvatusta varhaiskasvatuksessa museopedagogisin keinoin. Opinnäytetyö sisältää toiminnallisen osion, jossa on kuvattu pienen 5-vuotiaiden lasten ryhmän toiminnallisia vierailuja museossa. Sovimme Tampereen Lintulammen päiväkodin kanssa yhteistyöstä. Otin myös yhteyttä Tampereen Museokeskus Vapriikin Musti-kerhoa vetävään henkilöön, jonka kanssa päätimme yhteistoiminnasta opinnäytetyön toiminnallisen osion toteuttamisessa.

Toiminnallisen osion tavoitteena on näyttää päiväkotityöntekijöille, miten museopedagogiikkaa voi käyttää varhaiskasvatuksellisissa tehtävissä, millaisia mahdollisuuksia museo tarjoaa ja miten tärkeää on kulttuurikasvatusta lasten identiteetin muodostamisessa. On erittäin tärkeää, että lapset kokevat onnistuneita ja elämyksellisiä hetkiä museokäynneillään. Niiden aikana ei ole niinkään olennaista saada faktatietoa, vaan tuottaa lapsille oivalluksia ja elämyksiä. Kulttuurikasvatuksen avulla lapsi kehittää vuorovaikutustaitojaan ja oppii tarkastelemaan maailmaa eri näkökulmista. Hän uskaltaa sanoa oman mielipiteensä ja tietää, että jokainen mielipide on arvokas ja että jokaisella idealla on olemassaolon oikeus.

Tässä tutkimuksessa haetaan vastausta seuraaviin kysymyksiin:

1. Miten voi vahvistaa päiväkotikäisten kulttuurikasvatusta museopedagogisin keinoin?
2. Miten museopedagogiikka vastaa varhaiskasvatuksen vuorovaikutuksellisiin tavoitteisiin?

2 KULTTUURIKASVATUS

2.1 Kulttuurikasvatuksen määritelmä

Lapsi kasvaa tiiviissä yhteydessä kulttuurin kanssa. Kulttuurikasvatus rikastuttaa lapsen sisäistä maailmaa uusilla kokemuksilla ja elämyksillä sekä lisää hänen tietojaan ja taitojaan. Kulttuuriopetuksessa lapsi oppii tutkimalla ja tekemällä haavaintoja, oppimisprosessissa lapsi näkee ja tekee oivalluksia. (Mustonen 2007, 233.)

Kalhaman ym. mukaan (2006, 30 – 31) kulttuuria voi avata kahdesta eri näkökulmasta. Yhtäältä kulttuuri on merkittävä tekijä ihmisen identiteetin kasvun kannalta. Ympäröivällä kulttuurilla on vaikutus ihmiseen joko tietoisesti tai tiedostamatta. Ja toisaalta kulttuuri tuottaa palveluita, jotka mahdollistavat ihmisen aktiivisen osallistumisen oman kulttuurinsa tuottamiseen.

Mustonen (2007, 233) puolestaan korostaa kulttuurikasvatuksen roolia identiteetin kehittämässä. Kulttuuriperinnön kautta lapsen kulttuuri-identiteetti, vuorovaikutustaidot sekä valmiudet kansanvälisyyteen kehittyvät. Identiteetti perustuu menneisyyteen, ja siksi museot ovat oivallisia paikkoja identiteetin kehittämässä. Museoiden yksi tärkeimmistä tehtävistä onkin auttaa ihmisiä rakentamaan identiteettiään sekä antaa mahdollisuuksia liittyä osaksi kulttuurisia järjestelmiä. (Kallio 2007, 33.) Knuutila (2008, 16) tuo esille tunteiden merkityksen identiteetin muodostamisessa. Kulttuuriperintö herättää tunteita, joiden kautta ihminen tulee tietoiseksi itsestään.

Kulttuurikasvatuksen tehtävänä on tukea lapsen omaa osallisuutta. Kulttuurikasvatus antaa lapsille mahdollisuuden tuottaa omaa kulttuuriaan, jossa lapsi on aktiivinen ja luova toimija. Luovassa toiminnassa lapsi rakentaa omaa kulttuuriaan. Samaan aikaan hän arvioi, kehittää ja kritisoi hallitsevia kulttuurisia käytäntöjä. (Venäläinen 2009, 98–102.)

2.2 Kulttuurikasvatus varhaiskasvatuksessa

Kulttuuri- ja taidekasvatuksen merkittävä rooli pienten lasten kasvatuksessa esitellään Varhaiskasvatuksen perusteissa. Kulttuurikasvatuksen tavoite on edistää kulttuuriperinnön, arvojen sekä traditioiden siirtämisestä tuleville sukupolville (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 21). Taiteen kautta lapsille kehittyvät valmiudet oppia uusia asioita sekä sosiaalisia taitoja. Taiteellinen kokeminen auttaa lasta rakentamaan myönteistä minäkuvaa sekä ymmärtämään häntä ympäröivää maailmaa.

Ensimmäiset kosketukset kulttuuriin tapahtuvat lapsella varhaisiässä turvallisessa kiintymissuhteessa aikuisen kanssa. Tämän jälkeen lapsen kasvu kulttuuriin rikastuu hänen omaehtoisen toimintansa kautta. Jokapäiväiset kulttuuriset käytännöt ovat keino, jolla lapsi hahmottaa ja ilmaisee itseään. Ne ovat myös omiaan kehittämään hänen kanssakäymistään ympäristönsä ja muiden ihmisten kanssa. Lapsen kulttuurisen toiminnan laajentamiseksi on olemassa erilaisia aktiivisuuden muotoja, kuten erilaisten esineiden ja materiaalien vapaa käyttäminen, ympäristön tarkkailu ja näin saadut kokemukset. Erilaisten asioiden kokeilu, epäonnistumisen hyväksyminen, toimintavaihtoehtojen vapaa valinta, osallistuminen, luova ja taiteellinen toiminta (piirtäminen ja muotoilu, draamatoiminta, tanssi ja vapaa liikunta), saduttaminen ja niin edelleen ovat niin ikään hyödyksi lapsen kulttuuritaitojen kehittämisessä. (Лыкова 2016, 93.)

Kasvatuksen päätehtävänä on opettaa lapsille kulttuurisia taitoja, joiden tulisi olla mahdollisimman laaja-alaisia. Kulttuuriset taidot muodostuvat jo varhaislapsuudessa, ja ne kehittyvät ja täydentyvät koko elämän varrella. Kulttuuriset taidot sisältävät henkilön valmiudet ja kyvyt käyttäytyä normien ja arvojen mukaan erilaisissa elämäntilanteissa. Ne myös ilmaisevat ihmisen persoonallisia piirteitä, kuten hänen toimintansa luonteen, sisällön ja motivaation sekä hänen käyttäytymisensä ainutlaatuisuuden ja tyylin. Kulttuurikasvatus mahdollistaa sen, että lapsi oppii ja omaksuu yhteiskunnassa hyväksytyt kulttuuriset normit sekä kulttuuriset käyttäytymismallit. (Лыкова 2016, 94.)

Kun halutaan edistää lapsen oppimisedellytyksiä, kehittää hänen sosiaalisia taitojaan ja vahvistaa hänen myönteistä minäkuvaansa, on taide laajasti ymmärrettynä erinomainen apuväline näihin päämääriin pyrittäessä. Sama koskee yleisemminkin ympäröivän maailman jäsentämistä ja ymmärtämistä. Samalla kun lapset harjoittelevat ilmaisutaitojaan tai tutkivat ja tulkitsevat ympäröivää maailmaa, kehittyvät heidän kykynsä ajatella ja op-

pia uutta. Luova mielikuvitus on olennaista lapsen eettisen ajattelun kehityksen kannalta. Samalla kun lapsi tutustuu ilmaisun eri muotoihin ja taiteeseen yleisemmin, vahvistuu hänen osaamisensa monilukutaidon, osallistumisen ja vaikuttamisen osa-alueilla. Varhaiskasvatuksen yksi tärkeimmistä ulottuvuuksista on, että lapselle luodaan mahdollisuudet nähdä ja kokea monipuolisesti taiteen ja kulttuurin ilmiöitä. Kun lapselle järjestetään mahdollisuus kokea taidetta ja kulttuuria, vahvistetaan samalla heidän kykyään omaksua ja käyttää sitä. Myös lasten taidot tuottaa itse kulttuuria kasvavat. Tällöin lapset pystyvät ymmärtämään, millainen merkitys on taiteella ja kulttuuriperinnöllä. Mitä moninaisimmat lasten itseilmaisun muodot ovat, sitä paremmat mahdollisuudet heille syntyvät kokea maailma ja hahmottaa sitä. Taiteellinen ilmaisu on omiaan motivoimaan lapsia tekemään näkyviksi omat havaintonsa, tunteensa ja luovan ajattelunsa. Varhaiskasvatuksessa pyritään tutustumaan erilaisiin ilmaisumuotoihin mahdollisimman monia aisteja käyttämällä. Tavoitteena on myös hankkia kokemusta erilaisista työtaivoista ja oppimisympäristöistä sekä hyödyntää lähiympäristön kulttuuritarjontaa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 42.)

Lähiyhteisön menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden miettiminen tarjoaa mahdollisuuden suunnata lasten mielenkiinto historiallisiin asioihin. Samalla heille syntyy mahdollisuus pohtia sitä, millainen olisi lähiyhteisön hyvä tulevaisuus. Tässä yhteydessä otetaan tarkasteltavaksi lasten kasvuympäristön moninaisuus. Varhaiskasvatuksessa annetaan lapsille mahdollisuus eläytyä historiallisiin tapahtumiin ja tilanteisiin. Tässä hyvänä apuna voivat olla lapset itse sekä heidän henkilöhistoriansa, lähiyhteisön jäsenet, esineistö ja ympäristö kokonaisuudessaan. Koska lapsen huoltajille on kertynyt kokemusta omasta kulttuuriperinnöstään, voidaan myös sitä käyttää opetuksessa hyväksi. Yhden mahdollisuuden menneeseen aikaan tutustumiseksi tarjoavat esimerkiksi isovanhempien lapsuuden leikit, tavat ja musiikki. Kun puhe siirtyy nykyiseen hetkeen, voidaan sitä käsitellä keskustelemalla lasten kanssa heitä askarruttavista ajankohtaisista asioista. Lapset tutustutetaan lähiympäristöön monipuolisesti, kunnioittaen sen moninaisuutta. Yhtenä tarkastelun kohteena ovat ihmisten, sukupuolten ja perheiden moninaisuus. Läpikäyväna tavoitteena on lasten kasvattaminen ymmärtämään ihmisten erilaisuus ja se, että erilaisinakin ihmiset ovat tasa-arvoisia. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 44.)

2.3 Kulttuurikasvatus lasten identiteetin rakentajana

Lapsuusiässä ihminen kehittyy monipuolisesti. Tässä vaiheessa muodostuvat hänen näkemyksensä, maailmankatsomuksensa ja hänen käyttäytymisensä erityispiirteet, norminsa ja arvonsa. Lapsen juurtuminen kulttuuriin toteutuu erilaisiin elämänalueisiin tutustumisen kautta sekä kulttuurillis- historiallisen kokemuksen omaksumisen kautta. Varhaislapsuus on sensitiivinen elämänvaihe, jolloin lapsen kehitys tapahtuu hänen lähiympäristössään. Hänelle kerääntyy omia kokemuksia, hän tutustuu erilaisiin taiteen lajeihin ja hänen esteettinen kehityksensä laajenee. Lapsuudessa muodostuvat arvot ja normit sekä kulttuurikatsomukset vaikuttavat lapsen seuraavien elämänvaiheiden psyykkiseen ja intellektuaaliseen kehitykseen. Varhaisiässä tapahtuu persoonallisuuden muodostuminen: kulttuuri- ja moraaliarvojen omaksuminen, taidenäkömyksen syntyminen ja kommunikaatiotaitojen kehitys. (Зацепина & Шолохова 2012.)

Kulttuuri on ihmiskunnan kokemuksen ydin, ja se on tiiviisti sidoksissa ihmisen henkiseen kasvuun. Kulttuurikasvatuksessa lapsi on aktiivinen ja omaehtoinen kokija. Kulttuurikasvatuksessa toteutuvat hänen intressinsä, tarpeensa ja kykynsä. Jokainen lapsi ajatuksineen, tunteineen ja tekoineen on kulttuurin subjekti. Prosessi, jossa lapsi omaksuu kulttuuria, nähdään henkilön kasvuna yhteiskuntaan. Tällä prosessilla on ontologiset juuret, jotka kehittävät lapsesta omanlaisensa persoonan, antavat hänelle käyttäytymisnormeja sekä valmiuksia oman identiteettinsä kehittämiseen. Kasvatuksen tehtävänä on ei ainoastaan auttaa lasta omaksumaan irrallista tietoa, vaan myös auttaa häntä ymmärtämään kokonaisuuksia ja rakentamaan omakuvaansa. (Лыкова 2016, 93.)

Lev Vigotski näki lapsuuden sosiokulttuurisena ilmiönä, jossa lapsi kehittyy kokonaisuena persoonallisuutena. Lapsen juurtuminen kulttuuriin tapahtuu omaksumalla ympäristön piirteitä sekä oman kansansa kulttuurillis-historiallisia kokemuksia. Tässä prosessissa lapsen käsitykset luonnosta ja ympäröivästä maailmasta laajenevat ja hänen ihmiskäsityksensä monipuolistuu. (Зацепина 2010.)

Akateemikko Dmitri Lihatshovin mukaan yksilön luovuus kehittyy kulttuuriympäristössä. Kulttuuri on kansakunnan sivistystason ja kehityksen mittari. Lihatshov painottaa, että kansojen olemassaolo kulttuurin ulkopuolella menettää merkityksensä. Hän oli huolissaan siitä, että kaupallisen massakulttuurin laajeneminen uhkaa kansallisten kulttuurien olemassaoloa ja ihmiskunnan kehitystä ylipäänsä. (Зацепина & Шолохова 2012.)

Jokaisella lapsella on luonnollinen tarve kulttuurikehitykseen, joten kulttuurikasvatuksen päätavoitteena on edesauttaa tätä kulttuurikehitystä. Kun kulttuurikasvatuksessa tutustutaan taiteen eri muotoihin, kehittyvät tunnetaito ja luovuus sekä kyky arvioida taidetta. Tunne ja sensoriset taidot ovat perusta luovalle kehitykselle, joka on mahdollista, jos lapsi pääsee nauttimaan kulttuurin tarjoamista elämyksistä.

Jokaisella on oikeus omaan kulttuuriperintöönsä. Kulttuuri, luovuus ja kulttuuriperinnön tuntemus edistävät ihmisen hyvinvointia. Tutustuessaan kulttuuriin, historiaan ja ympäristöönsä lapsi rakentaa identiteettiään. Oppimisprosessissa on erittäin tärkeää, että lapset voivat itse aktiivisesti osallistua oppimisessaan: tehdä ja havainnoida. Kulttuurikasvatuksessa aktiivinen oppimismalli on varsin tärkeää oppimisen kannalta. Aktiivinen oppiminen ja osallistuminen kehittävät lasten omaa ajattelua. Kulttuurikasvatuksen kautta opitaan arvostamaan kulttuuriperintöä sekä elinympäristöä, mikä osaltaan estää syrjäytymistä ja edistää osallisuutta. (Kaivosoja 2007, 7.)

Museot tarjoavat mahdollisuuden tutustua kulttuuriperintöön museoissa tallentuneiden esineiden kautta. Museosta tulee kulttuurikasvattaja, joka esittelee monipuolisesti kulttuuriperintöä. Tutustuessaan kulttuuriperintöön lapsi oppii tuntemaan historiallisia ja kulttuurillisia аспекteja sekä tuntemaan yhteyttä muiden sukupolvien kanssa. Hän oppii myös sen, että hän on tiiviissä sidoksessa historiaan ja osana mennyttä. Kulttuuri- ja kulttuuriperintökasvatuksen kautta lapsi saa sellaisia tietoja ja kokemuksia, jotka herättävät kiinnostuksen menneiden sukupolvien elämään ja historian tapahtumiin.

Kulttuuriperintö on ihmiskunnan historiallisen ja kulttuurisen muistin kantaja, joka yhdistää nykyisyyden ja menneisyyden. Kulttuurinen muisti Dmitri Lihatshevin mukaan sisältää henkilön, perheen, kansan, valtion ja koko maailmaan kulttuurikokemukset, eikä siitä voi irtautua, aivan kuten ei voi irtautua itsestään. Kulttuuriset ilmiöt ja esineet ovat sidoksessa toinen toistensa kanssa semanttisella linkillä. Ne muodostavat yhdessä kokonaisen systeemin, jolla on aksiologinen ydin: siinä ovat havaittavissa ihmiskunnan normit, arvot, käyttäytymismallit. Kulttuurinen muisti kulttuuriperinnön kautta antaa mahdollisuus nähdä paitsi menneisyyden myös hahmottaa tulevaisuuden piirteitä. (Лыкова 2016, 95.)

3 MUSEOPEDAGOGIIKKA KULTTUURIKASVATUKSEN OSANA

3.1 Museo kulttuuriperinnön kantaja sekä kulttuurikasvatuksen edistäjänä

Museolaki määrittelee museoiden yhteiskunnallisen vastuun ja tehtävät. Laissa museotoiminnan tavoitteeksi asetetaan "edistää kulttuuri- ja luonnonperintöä koskevan tiedon saatavuutta harjoittamalla siihen liittyvää tutkimusta, opetusta ja tiedonvälitystä" (Suomen museolaki, 1 luku, Tehtävät ja valtionosuus 729/1992; 877/2005). Museoiden kansainvälinen organisaatio International Council of Museums (ICOM) korostaa myös museon opetuksellista roolia. ICOM määrittelee museon instituutioksi, jonka toiminta on suunnattu yhteiskunnan kehittämiseksi. ICOM:iin kuuluu Committee for Education and Cultural Action eli CECA-yksikkö, joka vastaa museoiden opetuksellisista tehtävistä. Se erikoistuu museopedagogiikkaan, kulttuurikasvatukseen ja oppimiseen kulttuuri-instituutioissa. Sen tavoitteena on muun muassa kehittää museoiden opetustyötä sekä tukea ja neuvoa ICOM:ia opetus- ja kulttuuritoiminnassa. (Viitala, Hakamies, Kakkuri & Kuvaja 2011, 4.)

Museopedagogiikka on syntynyt integraatioprosessien tuloksena. Siinä yhdistyvät tiede ja kulttuuri sekä sivistys ja kasvatus. Museopedagogiikka sisältää sekä tieteellisen ja metodologisen osa-alueen että käytännön toiminnan. Sillä on tieteiden välinen luonne, koska siihen kuuluvat museologia, taiteen tutkimus, historia, kotiseudun tutkimus, psykologia ja pedagogiikka, joiden avulla museo toteuttaa pedagogista toimintansa omien kokoelmiensa avulla.

Museopedagogiikan kohderyhmänä ovat kaikenikäiset ihmiset. Museopedagogiikan tavoitteena on helpottaa, rohkaista ja tukea museokävijää luovuuteen sekä oivalluksellisiin tulkintoihin. Museopedagogisiin tehtäviin kuuluu informaation välittäminen, ymmärryksen syventäminen sekä tiedon lisääminen. Museopedagogiikka pyrkii saavuttamaan asetetut pedagogiset tavoitteet ja sitoo museon toiminnan yleisön huomioon ottamiseen. (Tornberg & Venäläinen 2008, 105.) Museopedagogiikka tarkastelee museota ja museokäyntejä kokonaisvaltaisesti ottamalla huomioon kaiken sen, mitä kävijä kohtaa museossa ja sen ulkopuolella. Se ei keskity vain oppimisympäristöön, vaan pyrkii koko ajan parantamaan museon edellytyksiä suoriutua tehtävistään kulttuurilaitoksena. (Kaitavuori 2007, 287.)

Museon opetustoiminnassa ei ole keskeistä kerätyn tiedon välittäminen, vaan kulttuuri- ja luonnonperinnön lukutaidon oppiminen. Lukutaidon omaksuminen auttaa henkilöä huomaamaan, tekemään havaintoja ja ymmärtämään kulttuuriperintöä myös museon ulkopuolella. (Museo oppimisympäristönä 2004, 55.)

Mitä museo tarkoittaa pienelle lapselle? Se on elämyksellinen ja mielenkiintoinen oppimisen ja kasvatuksen ympäristö, joka on omiaan kehittämään lasten sosiokulttuurisia taitoja. Museopedagogiikka on opetuskasvatuksellista toimintaa, jonka kautta lapsen arvomaailma kehittyy, hänen vuorovaikutustaitonsa parantuvat ja sosiokulttuuriset aspektit vahvistuvat. Sen kautta lapsi tutustuu sosiaaliseen ja historiallis-kulttuuriseen elämään, sen aineelliseen ja aineettomaan puoleen. Museopedagogista toimintaa voi toteuttaa sekä museon sisäpuolella että sen ulkopuolella, kuten päiväkodissa, koulussa, kotona, luonnon helmassa... Museopedagogiikka edellyttää sitä, että koko ympäröivä maailma kantaa syvää sosio-kulttuurista potentiaalia, joka voi toimia opettajan ja kasvattajan roolissa. (Васильченко 2011, 86–89.)

Museo-opetuksessa tulee kannustaa ja rohkaista lapsia keskustelemaan. Näin pystytään vertailemaan tulkintoja ja arvioimaan kokemuksia. Opettajan on osattava esittää kysymyksiä sekä kuunnella lasten näkemyksiä. Oppija oppimisprosessissa ei ole vain objekti vaan myös subjekti. (Museo oppimisympäristönä 2004, 55.)

Museopedagogiikka hyödyntää kulttuurisia oppimisympäristöjä, joissa kehittyy ihmisen identiteetti. Yksilön identiteetin kasvu perustuu tietoisuuteen oman kulttuurin ja yhteisön juurista ja historiasta. Identiteetin määrittelyyn kuuluu yksilön oman paikan löytäminen sekä kuuluminen johonkin, eli kansalaiseksi ja yhteisön jäseneksi kasvaminen. (Васильченко 2011, 86–89.) Historialliskulttuuristen objektien ja museoiden välittämän kulttuuriperinnön kautta kehittyy kansallinen identiteetti. Esineellinen ja ei-esineellinen kulttuuriperintö luo kansallisen muistin ja omakäsityksen. (Venäläinen 2008, 16.) Museon tiloissa on oma ainutlaatuinen tunnelmansa, jota voi käyttää hyväksi opetuksessa.

3.2 Museo oppimisympäristönä

Lapsi oppii paljon myös oppilaitoksen ulkopuolella. Kaikkialla voi oppia. Retket kulttuurilaitoksiin kannattaa suunnitella nojaten varsinaiseen opetussuunnitelmaan. Kulttuu-

rivierailuiden pitää olla opetuksen osana ja niiden tulee luonnollisesti vahvistaa aikaisemmin omaksuttuja tietoja. Tällä tavalla sidotaan oppilaitokset tiiviimmin osaksi yhteiskuntaa tutustuttamalla oppilaita paikkakunnan kulttuurilaitoksiin. Museoiden oppimispotentiaali on paljon laajempi kuin mitä ensisilmäyksellä voi nähdä. Kulttuurihistorialliset museot mahdollistavat käytännöllisesti katsoen kaikkien aiheiden opiskelun. Museokäynnillä voi käyttää sekä perinteisiä museotoiminnan muotoja kuten opastus- ja oppilastehtäviä että myös draaman elementtejä, toiminnallisuutta ja näyttelynlukutaitoa. (Vähähyyppä 2007, 37.)

Museopedagogista toimintaansa museo harjoittaa näyttelyiden ja esineistön kautta. Se, miten nämä välittävät tietoa, on ratkaiseva tekijä museopedagogisten tavoitteiden saavuttamisessa. Nykyajan museoissa pyritään luomaan sellaiset olosuhteet, jotka mahdollistavat interaktiivisen toiminnan. Astuessaan museoon museokävijä on aktiivinen osallistuja ja vaikuttaja. Interaktiivisuus edellyttää vuorovaikutuksellisten suhteiden luomista museokävijöiden ja näyttelyn välille. Sekä näyttely että opastus kehottavat museokävijää olemaan aktiivinen tiedonhakija, joka itse pohdiskelun, tekemisen ja oivalluksen kautta hankkii tietoa. Interaktiivisuus edellyttää museokävijän motivaation sekä hänen kognitiivisten ja emotionaalisten taitojensa aktivointia. Interaktiivinen museopedagogiikka käyttää elämyksellisyyttä, draamakeinoja, leikillisyyttä tai taiteellista toimintaa vuorovaikutuksessa museokävijän kanssa. Museonäyttely aktivoi kävijän tuntoaisteja, kuten näkö, kuulo, kosketus ja haju sekä suhtautuu kävijään kuten pohdiskelemaan, aktiiviseen henkilöön. (Арапова 2012, 12 – 18.)

Museon fyysiset oppimisympäristöt sisältävät historiaa, vanhoja esineitä ja työvälineitä, jotka herättävät museokävijöissä rikkaita mielikuvia ja kokemuksia. Opittavien asioiden tarkastelussa tapahtuu merkityksen luomisen prosessi, joka on sitä monipuolisempi ja antoisampi, mitä rikkaampi ja autenttisempi oppimisympäristö on. (Ropo 2008, 46.) Museopedagogiikan oppimisprosessissa tiedon omaksuminen ei ole päätavoite, vaan tärkeintä on saatujen kokemusten ja elämysten kautta tapahtuva muutos yksilön ajattelussa ja ymmärryksessä (Museo oppimisympäristönä 2004, 55). Museopedagogiikassa käytetään oppimisen käsitteen sijaan myös interpretaatio- eli tulkinta-käsitettä. Oppimisessa kävijä rakentaa merkityksiä liittämällä tulkintoja omiin elämyskokemuksiinsa. (Kaitavuori 2007, 281.)

Museopedagogiikka erillisenä, itsenäisenä oppiaineena on syntynyt Saksassa. Venäläinen tutkija L. Ketova esittelee (Ketova 2012.) Hampurin taidemuseon johtajan Alfred Lichtwarkin ajatuksen siitä, että museo on kasvattajalaitos aivan kuten kouluakin. Häneltä on peräisin kuuluisa iskulause: "Kunst ins Leben" ("Taide elämään"). Lichtwark perusti taiteellisia maalauksen ja grafiikan harrastusryhmiä sekä järjesti säännöllisesti aikuisten ja lasten taidenäyttelyitä. Lichtwark synnytti uudenlaisia museopedagogisia ideoita ja loi uudenlaisen konseptin museon ja kävijän suhteeksi. Konseptio rohkaisee museokävijää vuorovaikutukseen näyttelyiden ja koko museon kanssa. Museosta tulee välittäjä, joka auttaa museoon tulleita henkilöitä kohtaamaan taidetta sekä kehittää taitoa ymmärtää taideteoksia ja nauttia niistä.

Venäläinen ajattelija A. Bakushinskij kehitteli samantapaisia käsityksiä museon roolista kuin Lichtwark. ja hän on antanut huomattavan panoksen museopedagogiikan kehitykseen. Hän korosti taiteen merkitystä lasten psyykkisessä, älyllisessä ja esteettisessä kehityksessä. Bakushinskij näki museon toiminnan museopedagogisena prosessina, jossa museokävijä oli kumppani eikä vaikutuksen kohde. Bakushinskin mukaan luovan toiminnan eri muodoilla on iso merkitys lapsen kasvussa. Hänen mielestään museokävijän tulee tunkea empatiaa taidetta kohdatessaan. Koska taideteos toimii taiteellisen prosessin symbolina, niin samankaltaisen taiteellisen toiminnan tunteen pitäisi syntyä myös taideteoksen katsojassa. (Ketova 2012.)

Museopedagogiikka, kuten yleinen kasvatustiede, on suunnattu ratkaisemaan kasvatuksellisia tehtäviä ja kehittämään museokävijää monipuolisesti. Museopedagoginen prosessi on dynaaminen systeemi, joka pyrkii kasvattamaan, kehittämään, sivistämään ja opettamaan museokävijää. (Агапова 2012, 12 – 18.)

Museoiden näyttelyt suunnataan nykyään usein eri sukupolville ottaen huomioon aikuisten ja lasten erilaiset kiinnostuksen kohteet. Onnistunut näyttely on tasapuolisessa vuorovaikutuksessa kaikkien museokävijöiden kanssa riippumatta museovieraiden iästä tai fyysisistä ominaisuuksista. (Агапова 2015, 12.)

Nykymuseossa käsite engagement (joka voidaan suomentaa käsitteellä yhteenkuuluminen) on tullut ajankohtaiseksi aiheeksi. Engagement painottaa museon kehitystä yhdessä yhteisön kanssa: museo tutustuu omaan yleisöönsä ja vasta sitten itse realisoi opetusohjelmiansa. Nykyään museokävijä ei ole enää passiivinen objekti, joka vain vastaanottaa

informaatiota vaan päinvastoin hän on aktiivisessa roolissa muotoilemassa ja kehittämässä museoympäristöä. Museon tulee tarkasti kuunnella vieraitaan, ottaa huomion yhteiskunnalliset trendit sekä seurata tarkasti kehitystä kulttuurin, tieteen ja taiteen alueilla. Engagement tarkoittaa myös sitä, että museon tulee toimia yhteistyössä vähälukuisten ja vaikeasti saavuttavien ryhmien kanssa, kuten erityislapset, kehitysvammaiset tai vanhukset. (Мозжухина 2014.)

Nykyään museonäyttelyt rohkaisevat museokävijää interaktiivisten keinojen kautta itse etsimään ja informaatiota ja oivaltamaan asioita. Kun kysymys on pienistä lapsista, voivat he omaksua informaatiota huomaamattaan leikkien ja hauskanpidon kautta.

3.3 Museopedagogiikan tavoitteet

Museopedagogiikka kasvatustieteen osana pyrkii kasvattamaan lapsesta kokonaisvaltaisen persoonallisuuden. Se pyrkii kehittämään lasten identiteettiä, rikastuttamaan lasten taitoja ja laajentamaan heidän maailmankatsomustaan. Kuten kasvatus yleensäkin museopedagogiikka pyrkii kehittämään, opettamaan, sivistämään sekä kasvattamaan museokävijää. Koska museon päätehtävänä ei ole vain tiedon välittäminen, museopedagogiikkaa ei pidä tarkastella vain didaktisesta näkökulmasta. Se on vain yksi sen toiminnan suuntauksista. Museopedagogiikka kehittää ihmisten arvojärjestelmää ja heidän kulttuurihistoriallista ymmärrystä. Museopedagogiikka käyttää työvälineenään esineiden semiotiikkaa sekä museotilan fenomenologiaa saavuttaakseen kulttuurihistoriallisen vuorovaikutuksen museokävijän kanssa.

Nyky-yhteiskunnassa museopedagogiikan keinot voivat olla käyttökelpoisia sosiaalisessa integraatiossa. Adaptaatio- ja kotoutumisprosessissa museosta voi tulla sellainen paikka, joka yhdistää erilaisia kulttuureja, näkemyksiä ja sukupolvia sekä opettaa suvaitsevaisuutta, ymmärrystä, hyväksymistä ja kunnioitusta toisia ihmisiä kohtaan. Museo välittää yhteiskunnan kulttuuria, arvoja ja perinteitä. Niihin tutustuminen auttaa syvällisemmin ymmärtämään nykyajan tapahtumia. (Керова 2012.)

On olemassa muutamia museopedagogiikan kulttuurikasvatuksellisen toiminnan perusmuotoja: opastus, luento, konsultaatio, seminaari, kerho, työpaja, tietokilpailu, konsertti, tapaaminen ammattilaisten kanssa, juhla ja historiallinen reproduktio. (Керова 2012.)

Yksi tärkeimmistä museopedagogisista ohjelmista on kulttuurikasvatuksellinen yhteistyö opetuslaitosten kanssa. Näitä opetuslaitoksia ovat mm. koulut ja päiväkodit. Museopedagogiset ohjelmat rikastuttavat koulun opetusta ja tarjoavat sille mahdollisuuden luovaan yhteistyöhön. Museolla ja opetuslaitoksella on erilaiset lähtökohdat toiminnalleen, mutta kuitenkin yhteiset päämäärät. Se tekee mahdolliseksi luoda tiedollista kasvua, erityisesti ikimuistoisia elämyksiä, jotka tekevät historiasta elävää ja kiinnostavaa. Yhteistyössä autetaan oppilaita havainnoimaan ympäristöään ja historiaa, lukemaan aikojen kuluessa syntyneitä symboleja ja jälkiä sekä kehittämään kriittistä näkökulmaa. Museo tarjoaa opetuslaitokselle virikkeitä eri aineiden, kuten historian, kirjoittamisen, luonnontieteen ja kuvaamataiteen, opiskelussa. Museotoiminnan kulttuurihistoriallinen perspektiivi perehdyttää lapset kansatieteeseen ja kansanperinteeseen, mikä tarjoaa mahdollisuuden ymmärtää heidän sijaintinsa menneisyyden ja nykyisyyden ketjussa. (Järnfors, Rokka & Aalto 2002, 7.)

3.4 Museopedagogisia ohjelmia päiväkotikäisille lapsille

Esine on informaation kantaja, jota voi hyödyntää kasvatuksessa. Museossa opetusmateriaalina toimivat esineet voivat kertoa monta jännittävää tarinaa. Lapset voivat myös itse keksiä kertomuksia viitaten museoesineisiin. Esimerkiksi on mahdollista käyttää opetuksessa museon lainakokoelmia tai kerätä lasten kanssa omia kokoelmia, joiden kautta lapset voivat tutkia ja oivaltaa erilaisia asioita. On hyvä aloittaa yksinkertaisista esineistä, jotka ovat lapsille tuttuja, mutta silti hyvin informatiivisia. Pienille lapsille ovat hyvin mielekkäitä lelut tai satuhahmot, joiden kautta saattaa oppia paljon. (Kallio 2004, 122.)

Kokoelma voi myös syntyä lasten kiinnostuksen mukaan: lapset itse voivat keksiä jonkun aiheen, joka voi antaa alun kokoelman keräämiselle. Päiväkodissa on mahdollista antaa kokoelmatyön käyttöön jokin tietty paikka: se voi olla seinä tai pieni nurkka, johon lapset voivat tuoda kotoa tai etsiä luonnosta esineitä tai luonnonkappaleita. Yhdessä lasten kanssa voidaan suunnitella tulevaa näyttelyä sekä järjestellä ja koristella näyttelytilaa. Yhteistoiminta lasten kanssa mahdollistaa lasten aktiivisen osallistumisen sekä osallisuuden. Näyttelyn suunnittelu ja kerääminen on luovaa toimintaa, joka laajentaa oppimismenetelmien kirjoa. Museoissa yleensä esineisiin ei saa koskea, mutta lasten luomat näyttelyt antavat mahdollisuuden koskea esineisiin ja tutkia niitä. Näköaistin

lisäksi kosketuksella eli tuntoaistilla on erittäin tärkeä rooli lapsen kehityksessä. Museo pedagogiikka tutustuttaa lasta kulttuuriin, taiteeseen sekä tieteeseen luovalla ja seikkailumaisella tavalla. (Беляева 2015.)

Päiväkodissa järjestettyjä näyttelyitä voi kutsua "mini-museoiksi". Nämä "museot" antavat mahdollisuuden laajentaa varhaiskasvatusmetodeja, rikastuttaa lasten maailmankatsomusta, tutustuttaa lapsia museotoimintaan, kehittää heidän kognitiivisia ja meta-kognitiivisia taitoja sekä heidän luovaa toimintaansa. (Муртазина 2014.)

Museot tarjoavat jännittäviä matkoja menneisyyteen. Mutta perehdyttäessä pieniä lapsia historiaan kannattaa ottaa huomioon heidän tapansa ajatella historiallisia asioita. Pienten lasten abstrahoiva ajattelu on omassa kehitysvaiheessaan ja eroaa selkeästi aikuisen ajattelutavoista. Historiallisen ajan hahmottaminen voi olla joskus hyvin vaikeaa lapsille. Historianopetuksessa lapsille mieluummin selitetään ihmisten tekoja ja tunteuksia välttämättä ajanmääreitä ja kehoitetaan lapsia pohtimaan itse menneitä tapahtumia. Museo-esineet voivat johdattaa lapsen mielen ihmisten pyrkimyksiin, toiveisiin ja pelkoihin liittyviin asioihin. Nämä abstrahoivat asiat lapset pystyvät käsittelemään omien kokemustensa ja käsitteidensä pohjalta. (Kallio 2004, 54.)

Museopedagogikassa pelkkä lasten kuunteleminen ei riitä. Tarvitaan sellaista vuorovaikutusta lasten jossa lapsi on aktiivisessa roolissa. Lapsia kannattaa kannustaa keskustelemaan sekä rohkaista heitä kertomaan tulkintojaan, kokemuksiaan ja arvioitaan. Konstruoivassa museo-opetuksessa kuunnellaan lasten näkemyksiä. Siinä on tärkeää se, miten lapsille kerrotaan ja näytetään asioita sekä se, mitä kysytään. Historian, taiteen ja luonnontieteen tuloksekkain oppiminen tapahtuu keskustelemalla, eli kuunteleminen ei riitä. Museo-opetuksessa ei ole olennaista tiedon välittäminen vaan kulttuuri- ja luonnonperinnön lukutaidon oppiminen. Tämä lukutaito auttaa lasta käsittelemään arkipäivän käytäntöjä ja tapoja sekä ymmärtämään aineellista perintöä myös museon ulkopuolella. (Kallio 2004, 55.)

Museossa on paitsi vitriinien takana säilytettäviä esineitä myös opetuskokoelmia, joita voi mainiosti hyödyntää opetustoiminnassa. Osa niistä on aitoja esineitä ja osa on mallin mukaan tehtyjä kopioita. Opetuskokoelmien esineet edistävät aktiivista oppimista, jossa voidaan tutkia esineitä yhdessä lasten kanssa. (Kallio 2004, 84.)

Opetustoiminnan muoto on riippuu paljolti näyttelyn ominaisuuksista. Siitä, miten on järjestetty näyttelytila, käytetäänkö siinä äänitteitä, onko interaktiivisia pisteitä, jossa voi itse aktiivisesti tutkia asioita, minkälainen on valoisuuden aste, riippuu opetuksen toteuttamisen tapa. Esimerkiksi pienet salit täynnä museo-esineitä eivät ole paras paikka isoille ryhmille. Toisaalta avarassa näyttelytilassa voi jopa toteuttaa liikunta- tai tanssi-tuokiota. (Kallio 2004, 99.) Suunniteltaessa opetustoimintaa museossa kannattaa ottaa huomioon, että pienten lasten keskittymiskyky ja motivaatio katoavat herkästi. Niinpä opastuksen pitäisi olla hyvin vuorovaikutuksellinen, ja siinä pitäisi käyttää erilaisia pedagogisia menetelmiä, kuten seikkailupedagogiikka, laulaminen, tunnetaitopedagogiikka, sadutus, tanssi ja liikunta. Tällainen interaktiivinen opetustoiminta vaatii rauhallisuutta, joten tapaamisia lasten kanssa kannattaa järjestää silloin kun on museossa on vähiten kävijöitä, esimerkiksi aamuisin ennen museon avaamista (Kallio 2004, 86).

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

4.1 Tutkimusmenetelmät

Opinnäytetyöni on laadullinen tutkimus, jossa tutkin, miten kulttuurikasvatus kehittää lasten sosiaalisia ja emotionaalisia taitoja museopedagogisin keinoin, sekä miten museo tukee alakouluikäisten lasten kulttuuri- ja taidekasvatusta. Opinnäytetyön tutkimusaineisto on kerätty toiminnallisten tuokioiden avulla. Kvalitatiivisen tutkimuksen aineistohankintamenetelmistä käytän havainnointia ja haastattelua.

Toimintatuokioille laadin havainnointirungon, johon oli koottu erikseen tutkimusaiheet. Museokäynnillä lastentarhan henkilökunta teki omia havaintojaan laatimani havainnointirungon pohjalta. Päiväkodista havainnoimassa oli aina kaksi henkilöä, joten heidän antamansa arvio oli monipuolisempi, kuin jos arvioitsijoita olisi ollut vain yksi. Yhdellä museokäynnillä oli havainnoimassa myös museon työntekijä, jota myöhemmin haastattelin.

Tutkimukseni havainnointimuoto on osallistuva havainnointi, jossa tein itse havainnointia tapahtumasta sekä olin samalla havainnointikohteena. Päiväkodin henkilökunnan kanssa sovimme, että lasten mukana toimintatuokioon tulleet lastenhoitajat seuraavat valppaasti sekä lasten aktiivisuutta että minun toimintaani ja tekevät samaan aikaan havaintoja havainnointirunkoon. Jokaisen toiminnallisen tuokion aikana tein havaintoja aktiivisena ohjaajana ja läsnäolijana. Lopussa, kun kaikki toiminnalliset osat oli toteutettu, analysoin kerättyä materiaalia teorian pohjalta.

Havainnointirungon kautta halusin kerätä materiaalia, joka näyttää, miten lasten vuorovaikutuksellisuus toteutuu toimintatuokioiden aikana. Miten lapset käyttäytyvät kommunikaatiotilanteissa: pitävätkö katsekontaktia ja kuuntelevatko minua, miten he vastaavat kysymyksiin ja uskaltavatko tehdä itse kysymyksiä? Havainnointirunko on laadittu niin, että sen avulla saadaan tietoa siitä, miten lapset käyttäytyvät erilaisissa sosiaalisissa tilanteissa: ryhmässä toimiminen, toisen huomioon ottaminen, toiselle tilan antaminen, oman vuoron odottaminen sekä kiusaaminen ja muiden häirintä.

Päiväkodin työntekijöiden tuli myös havainnoida minun toimintaani. Miten minä käytäydyin vuorovaikutuksellisessa tilanteessa lasten kanssa: kannustinko lapsia ilmaisemaan ajatuksia, otinko heidän ajatuksensa huomioon, toiminko tasavertaisesti? Päiväkodin henkilökunta teki havaintoja myös pedagogisesta näkökulmasta: olenko hankkinut lasten ikään sopivaa oppimismateriaalia, miten osasin käyttää museon oppimisympäristöä? Havainnointirungolla pyrittiin myös saamaan kriittinen näkökulma siihen, mikä onnistui toimintatuokioissa ja mikä ei osoittautunut toimivaksi.

Valitsin haastattelun sen takia, että sen avulla voi saada laajempia ja yksilön itse aktiivisesti tuottamia vastauksia. Haastattelun kautta halusin hankkia kokemuksia ja niihin liittyviä merkityksiä. Haastattelun avulla ilmiö tulee näkyväksi ja ymmärrettäväksi erilaisen kokemisen ja kokemuksiin liittyvien merkitysten kautta. Tutkimuksessani käytän teemahaastattelua, koska tutkimuksessa ilmiöitä jäsentävät teemat ovat jo olemassa. Tein kaksi haastattelua yksilöhaastattelun muodossa. Haastattelin sekä lastentarhanopettajaa että museon työntekijää, joilta keräsin ajatuksia ja mielipiteitä toiminnallisesta osiosta.

Koska lapsille leikki on luonnollinen tapa toimia ja ilmaista omaa mielipidettään, keräsin lapsilta aineistoa leikkisällä tavalla. Sen jälkeen kun kaikki viisi toimintatuokiota oli tehty, keskustelin lasten kanssa siitä, mitä he muistavat museokäynnistään sekä siitä, mikä oli kaikkein parasta museokäynneissä. Lopussa lapset piirsivät omia vaikutelmi-
aan museokäynneistään.

Aineistoa keräsin lastentarhaopettajilta ja museokäynteihin osallistuvilta lapsilta. Tutkimukseen osallistuivat päiväkodin viisivuotiaat lapset. He valikoituivat kohderyhmäksi, koska sen ikäisten kanssa on helpompaa liikkua paikasta toiseen, varsinkin pitkillä käynneillä, kuin heitä nuorempien kanssa. Museot sijaitsevat suurimmaksi osaksi kaupungin keskustassa kun taas päiväkodit sijaitsevat keskustan ulkopuolella.

Keräämäni materiaalin pohjalta pyrin löytämään vastaukset seuraaviin kysymyksiin:

1. Miten voi vahvistaa päiväkotikäisten kulttuurikasvatusta museopedagogisin keinoin?
2. Miten museopedagogiikka vastaa varhaiskasvatuksen vuorovaikutuksellisiin tavoitteisiin?

4.2 Aineiston hankinta

Projektin suunnittelu tapahtui eri vaiheissa. Kaikki alkoi siitä, että olen aina ollut kiinnostunut museomaailmasta sekä aktiivisesti seurannut museoiden toimintaa ja niissä järjestettyjä kulttuurisia tapahtumia. Olen osallistunut erilaisiin kulttuurisiin projekteihin, jotka on toteutettu museo-ohjelman osana. Kulttuuristen projektin yhteydessä olen miettinyt, miten voisi mahdollistaa museopedagogista toimintaa myös pienille lapsille. Opinnäytetyö on antanut minulle mahdollisuuden toteuttaa museopedagogista toimintaa päiväkotikäisille lapsille.

Opinnäytetyön yhteistyötahojen valitseminen vaati perusteellista suunnittelua. Aluksi suunnittelin tehdä museokäyntejä erilaisiin museoihin, kuten Tampereen taidemuseoon, Muumimuseoon, Sara Hildenin taidemuseoon ja Museokeskus Vapriikkiin. Mutta sitten päätin ottaa tutkimuskohteekseni vain Vapriikin. Oli mielestäni järkevää keskittyä yhteen kohteeseen sen takia, että Vapriikin kokonaisuuteen kuuluu monta museota ja sillä on isoja kokoelmia, valtava potentiaali ja laajat toimintamahdollisuudet. Museokeskus Vapriikki tarjoaa yli kymmenen näyttelyä, jotka kertovat historiasta, tekniikasta sekä luonnon ihmeistä. Kun kohteena oli vain yksi museo(keskus), helpottui matkustaminen (ei tarvinnut miettiä reittiä erilaisiin kohteisiin) ja lapsille oli turvallisempaa käydä tutussa paikassa.

Projektin kautta halusin selvittää, minkälaisia mahdollisuuksia yhtäältä ja haasteita toisaalta syntyy päiväkodin lapsille museokäyntien yhteydessä. Koska suurin osa Tampereen päiväkodeista on sijoitettu kaupungin lähiöihin, niin valitessani päiväkotia ajattelin, että sen pitää olla sopivan etäisyyden päässä keskustasta. Kutsuin projektiin Lintulamin päiväkodin, koska sen sijainti oli ihanteellinen ja koska bussimatka museoon ei ollut liian monimutkainen.

Yhteistyötahojen kanssa sovimme viiden toimintatuokion toteuttamisesta. Niistä kaksi järjestettiin päiväkodissa ja kolme museossa. Kaikki tuokiot olivat hyvin interaktiivisia ja seikkailunomaisia. Suunnitellessani museokäyntiä otin huomioon lasten iän ja sen pohjalta päättelin, mikä museossa voisi herättää lapsissa kiinnostusta. Käytin erilaisia pedagogisia menetelmiä, kuten sadutus, seikkailu- ja tanssipedagogiikka. Näyttelyissä

lapset liikkuvat aika paljon ja heidän tekemisensä vaihtui tasaisesti toiminnallisista elementeistä rauhallisiin. Pysin olemaan läsnä lasten kanssa sekä annoin lapsille mahdollisuuden vapaasti ilmaista ajatuksiansa ja emootioitansa, jotta he tuntevat, että heidän ajatuksensa ovat arvokkaita ja että he itse ovat tärkeitä. Toimintatuokioissa kiinnitin erityisesti huomiota siihen, että lapset kohdattiin tasapuolisesti ja että kaikilla oli mahdollisuus tasavertaisesti tutustua museokohteisiin ja osallistua leikkeihin. Museokäynneillä pyrin luomaan lasten kanssa arvostavan ja kunnioittavan vuorovaikutuksen ottamalla huomioon jokaisen lapsen arvokkaana ryhmän jäsenenä. Museokäynneillä huolehdin lasten turvallisuudesta sekä matkan aikana että opastuksella.

Me sovimme, että muutama päivä ennen museokäyntiä tapaan lapset päiväkodissa kertoakseni heille tulevista museokäynneistä. Samalla tutustutin lapset leikkisällä tavalla Vapriikin eri näyttelyihin. Keskustelimme myös käyttäytymisestä museossa. Tällöin lapset osallistuiivat aktiivisesti keskusteluun ja ehdottivat itse erilaisia vaihtoehtoja. Valmistautumisen museokäyntiin voi toteuttaa useammalla eri tavalla ja miten monipuolisemmin valmistautuminen tapahtuu, sitä onnistuneempi tulee museokäynnistä. Tieto kohteesta, mihin ollaan menossa, sekä siihen tutustuminen ennakolta jo omassa päiväkodissa synnyttää tuntumaa kohteesta ja luo turvallisuuden tunnetta. Tässä vaiheessa kannattaa ymmärtää, että tutustuminen on jatkuva prosessi, eikä pääty käynnin jälkeen. Ennakkokeskustelut ja leikit herättävät lapsissa havainnointikykyä, kehottavat lapsia kuvittelemaan ja pohtimaan mennyttä maailmaa ja ympäröivää todellisuutta. Tällä tavalla syntyy uusia ajatusmalleja sekä ymmärrystä menneestä ja nykyisyydestä. (Lämsä 2007, 163.)

Ennen kuin vein lapset museoon pidin tarpeellisena käydä vähintään kaksi kertaa tutustumassa museokeskukseen. Ensimmäisellä käynnillä tutustuin näyttelyyn: sen ideaan ja esineistöön. Sen jälkeen alkoi luova työ, jossa mietin museokäynnin tavoitteita ja niiden pohjalta suunnittelin tuokion toimintaa ja leikkejä. Toisella käynnillä testasin, kuinka tuokion voi toteuttaa näyttelyn tiloissa sekä tarkkailin ajan kulumista. Sen yhteydessä jouduin aika usein muuttamaan ohjelmaa, koska aikaa oli rajoitetusti eikä näyttelyn tilassa voi toteuttaa kaikkia sinänsä hyviä ideoita.

Erityisesti tarkasti piti miettiä opastuksen reittiä, koska kaikki opastuksen osat piti sitoa loogisesti yhteen, jotta opastus sujuisi kuin kertomus. Museopedagogisen ajattelun mukaan ei ole tarkoituksenmukaista siirtyä yhdestä kohdasta toiseen ilman logiikkaa ja

kohteiden yhteen sitomista. Kannattaa myös ottaa huomioon se, että samaan aikaan samassa kohteessa voi olla muitakin museokävijöitä ja ryhmiä. Esimerkiksi aamuisin museossa on paljon koululaisryhmiä ja jotkut museotilat ovat erittäin ahtaita: tällaiset paikat on parempi ohittaa tai pysähtyä niissä vain lyhyeksi ajaksi.

Toimintatuokion leikeissä käytin sekä lasten että klassista musiikkia. Lasten kanssa yhdessä laulettiin ja tanssittiin sen mukaan, mihin näyttelyn tilat antoivat mahdollisuuden. Opastuksissa käytin erilaista rekvisiittaa kuten, asusteita, huiveja, kortteja ja kuvia. Valitsin itselleni rooliksi *Mirri-kissan*, koska se auttoi luomaan luottamuksellisen suhteen lasten kanssa: heille oli paljon helpompi keskustella satuhahmon kuin tavallisen aikuisen kanssa. Kissa synnytti sadullisen miljööän ja kutsui lapsia seikkailemaan salaperäiseen museomaailmaan.

Kissa museohahmona on hyvin luontainen museolle. Kissoja asuu ja "työskentelee" monissa museoissa ympäri maailmaa. Kissat "vartioivat" museovarastoja ja suojelevat museoesineitä hiiriltä. Esimerkiksi Pietarin kuuluisassa taidemuseossa Eremitaasissa kissoja pidetään tavallaan osana museon henkilökuntaa. Museon työntekijät huolehtivat Eremitaasin kellareissa asuvista kissoista, ruokkivat ja suojelevat niitä. (Костылева 2011.)

Päiväkodin kanssa sovimme, että museokäyntipäivinä hain lapset päiväkodista ja vein heidät museoon kahden valvojan kanssa. Mukana oli korkeintaan seitsemän lasta. Minä huolehdin bussimatkasta ja aikataulustamme. Toimintatuokion aikana lasten valvojat seurasivat museopedagogista toimintaa, tekivät arviointia havainnointirungon pohjalta.

4.3 Aineiston analysointi

Tutkimukseni aineisto on kerätty eri osapuolilta ja siihen kuuluvat

a) omat ja päiväkodin henkilökunnan havainnoinnit b) haastattelut c) lasten palaute.

4.3.1 Havaintomateriaalin analysointi: kommunikaatiotaidot ja sosiaalisessa tilanteessa toimiminen

Vaikka havainnointirungon kohdassa kommunikaatiotaidot piti tarkkailla lasten aktiivisuutta ja heidän kommunikaatiotaitojen harjoittamistaan, monet havainnoijat arvioivat myös minun vuorovaikutustaitojani.

Havainnontien pohjalta kävi ilmi, että lapset pystyivät kuuntelemaan ja keskittymään asiaan, jos se oli erittäin kiinnostavaa tai silloin kun käytin rekvisiittaa.

"Mielenkiintoisilla kohteilla lapset kuuntelivat tarkemmin, tarkkailivat paremmin ja koskettivat kiviä, jos saivat..."

(Päiväkodin työntekijä)

Silloin kun tuokiot järjestettiin päiväkodissa, käytin paljon kuvallista materiaalia, jotta lapsille olisi helpompaa hahmottaa asioita. Käytin kuvallista materiaalia sekä havainnollistaakseni asioita, että leikkien yhteydessä.

"Kuvat helpottivat keskittymistä ja kuuntelemista, lapset seurasivat hyvin."

(Päiväkodin työntekijä)

Kävi ilmi myös, että jos opastukseen sisältyi pitkiä tai monimutkaisia kertomuksia, niin lasten oli vaikea seurata eikä heidän keskittymiskykynsä riittänyt opastuksen seuraamiseen. Huomasin, että asioiden piti olla hyvin yksinkertaisia ja mieluummin toistua mo-
neen kertaan, jotta lapset ehtisivät ymmärtämään ja muistamaan ne.

Havainnoijat korostivat, että tuokion aikana osasin pitää hyvän katsekontaktin lapsiin ja kuuntelin heidän ajatuksiansa tarkasti. Vastasin havainnoitsijoiden mukaan kunnioittavasti lasten kysymyksiin, mikä vaikutti myönteisesti ilmapiiriin.

"...hyvä katsekontakti, kuunteli kaikkia tasapuolisesti... kaikki sai mahdollisuuden kertoa."

(Päiväkodin työntekijä)

Tekemäni kysymykset pitivät lasten huomion virkeänä koko tuokion ajan. Lasten mielenkiinto pysyi yllä kun esitin jännittävän kertomuksen ja samalla kyselin lapsilta, mitä mieltä he ovat. Lapset uskalsivat ja osasivat kertoa mielipiteitään sekä tehdä kysymyksiä. Hiljaiset lapset yritin ottaa huomion tasavertaisesti ja kyselin myös heidän mielipiteitään.

"Lapset esittivät rohkeasti mielipiteitään ja lisäkysymyksiä. Hienoa, että siihen kannustettiin lapsia: siitä huomasi, että he olivat oikeasti tilanteessa mukana ajatustensa kanssa."

(Päiväkodin työntekijä)

Vuorotteleva keskustelu sujui tuokion aikana vaihtelevasti. Se, miten keskustelu sujui, riippui paljon ryhmän koosta. Esimerkiksi sadutuksessa yhden kerran keskustelu oli hyvin tasavertainen ja kaikki lapset saivat mahdollisuuden kertoa itse keksimänsä tarinan. He ottivat hyvin toisensa huomioon ja kärsivällisesti odottivat omaa vuoroansa. Mutta toisella kerralla, museon näyttelytiloissa, huomasin, että sadutuksen vuorotteleva keskustelu ei sujunut niin hyvin kuin edellisellä kerralla. Tällä kertaa lapsia oli enemmän kuin edellisellä kerralla. Aluksi sadutuksen tarina ei tahtonut syntyä, mutta kun lämmitin lapsia kysymyksillä, kaikki rupesivat yhteen äänen ehdottamaan ideoita tarinaan. Ohjaajan tässä tapauksessa kannatti olla aktiivisessa roolissa ja auttaa lapsia ilmaisemaan kertomuksensa omalla vuorollaan, kehottaa heitä olemaan kärsivällisiä ja kannustamaan tovereitansa. Lasten levottomuutta voi lisätä myös se, että museo on heille ennalta tuntematon tila sekä se, että näyttelyssä samaan aikaan oli paljon muita ryhmiä, joilla oli myös omia opastuksia. Kun museoon mennään pienten lasten kanssa, kannattaa valita hyvin tarkasti vierailun ajankohta ja pyrkiä ajoittamaan vierailu siten, että museossa ei olisi samaan aikaan suuria ihmisjoukkoja. Huomasin itse, kuinka keskittymiseni ja läsnäolonni heikentyivät kun ryhmäni ohitti toinen ryhmä. Pitää olla myös valmiina muuttamaan ohjelmaa lennossa, jos johonkin näyttelykohtaan on mahdotonta päästä silloin kun on suunniteltu tai kun pitää mahdollisimman nopeasti poistua toiseen kohteeseen kun on toinen ryhmä jo tulossa. Näihin haasteisiin auttaa tiivis yhteistyö museon kanssa. Ennen opastusta kannattaa tiedustella sitä, onko muita ryhmiä tulossa samaan näyttelyyn lasten suunnitellun museokäynnin aikana. Jos ryhmiä on paljon niin pienten lasten kannalta on parempi siirtää toimintatuokio toiseen kertaan.

Museonäyttelyssä välillä syntyi lasten kesken kinastelua siitä, kuka pääsee ensin katsomaan tai kokeilemaan jotain juttua. Tässä tilanteessa piti olla hyvin kärsivällinen ja ottaa huomioon, että ennen kaikkia kannustetaan ja kunnioitetaan toinen toistamme. Näissä tilanteissa on mahtava mahdollisuus harjoitella sosiaalisen tilanteen hallitsemista: oman vuoron kärsivällistä odottamista sekä muille tilaa antamista.

Ryhmässä toimiminen sujui aikaa hyvin. Toimintatuokioiden aikana ei syntynyt yhtään riitaa eikä kiusaamistilannetta. Toimintatuokioissa otin huomioon sen, että me-henki säilyi koko ajan. Kehotin lapsia auttamaan kavereitaan sekä valitsin leikit, joissa kaikki voivat osallistua tasapuolisesti.

"Lapset huomioivat hienosti toinen toistaan ja kannustivat jopa arimpia, että uskaltautuvat jänniin juttuihin mukaan"

(Päiväkodin työntekijä)

Museo soveltuu erinomaisesti ryhmässä toimimisen harjoitteluun. Esimerkiksi yhteiset tehtävät tai keskustelut harjoittavat lasten sosiaalisia taitoja. Poikien kanssa toimiminen välillä oli vaikeaa, koska aina ei ollut heitä kiinnostavaa asiaa tai heidän keskittymiskykynsä petti kesken kaiken. Tästä aiheutui toisinaan häiritsevää käyttäytymistä. Otin pojat huomioon kärsivällisesti ja yritin pitää heidät erillään, vaihtamalla heidän paikkaansa ryhmässä. Juuri näissä tilanteissa, kun lapset "joutuvat" eroon kaveristaan, muiden lasten viereen, lapsilla on mahdollisuus löytää yhteinen kieli toisen lapsen kanssa sekä luoda hänen kanssaan vuorovaikutusta.

4.3.2 Havaintomateriaalin analysointi: ohjaajan työn arviointi

Ohjaajana huolehdin siitä, että tuokioissa lapsilla oli mahdollisuus ilmaista itseään sekä verbaalisesti että toiminnallisesti. Toiset lapset ovat hiljaisempia ja toiset taas vilkkaampia ja rohkeampia. Kannattaa antaa kaikille mahdollisuus tuoda esiin omia vahvuuksiaan. Näyttelyn oma ainutlaatuinen ilmiasu virittää lapsia itseilmaisuuksiin ja stimuloi heitä kehittämään luovaa potentiaaliaan. Näyttelyn kautta informaatio tulee näkyväksi: se aktivoi visuaalista ajattelua sekä välittää kulttuurisia vaikutteita. Esimerkiksi Vapriikin Luonto-museon eläimet ja näyttelyn rakenteet houkuttelevat lapsia sukeltamaan luonnon metsämaailmaan.

Kannustin lapsia itseilmaisuun erilaisia pedagogisia keinoja käyttäen. Useamman kerran olen kokeillut sadutusta lasten kanssa. Se toimi hyvin näyttelyn tilassa, ja lapset aktiivisesti ja rohkeasti toivat esiin omia ajatuksiansa. Näyttelyn ainutlaatuinen ilmapiiri viritti lasten mielikuvitusta ja rikastutti heidän ajatusmaailmaansa.

"... oli ihanaa kuulla heidän ajatuksiaan siitä huomasi, että olivat "tilan teessa mukana"..."

(Päiväkodin työntekijä)

Sadutusta voi käyttää taiteellisenä menetelmänä, jonka kautta lapsi saa hyödyntää luovaa mielikuvitustaan. Sadutuksessa lapsi on aktiivinen tarinan keksijä, mikä vaikuttaa lapseen voimannuttavalla tavalla. Lapsen itsensä keksimät tarinat innostavat ja motivoivat häntä. (Jalovaara 2006, 55). Sadutuksen avulla lapsen ääni tulee kuulluksi ja lapsi saa tunteen, että häntä arvostetaan vilpittömästi. Sadutusmenetelmän kautta hiljaisemmat ja vähemmän kieltä osaavat saavat äänensä kuuluviin ja puheliaammat kiinnostuvat toisten kuuntelemisesta. Lapsessa, joka toteuttaa säännöllisesti sadutusta, kasvaa itseluottamus. On tärkeää, että saduttaja aktiivisesti kuuntelee lasten tarinoita ja kirjoittaa niitä samalla siinä muodossa kun lapsi ne kertoo. Tässä prosessissa syntyy yhteenkuuluvuuden tunne, joka auttaa keskittymään ja rohkaisee vuorovaikutukseen. Lasten kasvatuksen tärkeä tehtävä on opettaa lapsi ajattelemaan monipuolisesti. Lapsen mielikuvituksella on suuri merkitys. Lapsen mielestä kaikki on totta ja vakavaa todellisuutta, vaikka ilmiö olisikin mielikuvituksen tuote. Lapsi suojelee itseään mielikuvitukseen turvautumalla. Siksi kannattaa kannustaa lasta luovassa työssä ja antaa lapsen tuntea luovan työn iloa.

Käytin työskentelyssä lasten kanssa luovia menetelmiä, koska ne auttavat lasta löytämään itsestään vahvuuksia ja lahjakkuutta. Arvostelu pedagogisessa työssä on jätettävä vähälle ja sen sijaan on kannustettava sekä rohkaistava lasta kokeiluihin ja omaaloitteisuuteen, mikä vuorostaan kehittää luovuutta. (Jalovaara 2006, 47). Jantusen mukaan (136) varhaiskasvatuksessa kasvattajan on muistettava, että tavoitteellisuus asetetaan toiminnalle eikä lapselle. Katson eduksi se, että päiväkodin hoitajien kanssa päätimme koota pienen lasten ryhmän, koska lapselle sopii parhaiten toiminta pienessä ryhmässä, jossa hän pystyy ilmaisemaan itseään omalla luontaisella tavallaan. Pienessä ryhmässä aikuisen ja lapsen välillä syntyy syvempi vuorovaikutus. Kasvattajan on viri-

tettävä lapsen innostus, jonka voimalla lapsessa syntyy luovaa toimintaa. (Jalovaara 2006, 49).

Opastuksen aikana kannustin lapsia ilmaisemaan omia ajatuksiaan sekä otin huomion lasten kiinnostuksen suuntautumisen. Yritin mahdollisuuksien mukaan toimia niiden mukaan, joskus jopa muokaten suunnitelmiani.

"Annoit tilaa lasten ajatuksille ja huomiota kiinnitettiin enemmän siihen mikä lapsia kiinnosta. Kyllä kannustettiin ja avut annettiin kunkin lapsen tarpeet huomioon ottaen. Lasten ehdotukset ja ajatukset otettiin hyvin huomioon esim. menttiin katsomaan pimeää huonetta, mikä ei ollut ehkä suunnitelmissa siinä kohtaa."

(Päiväkodin työntekijä)

Valitettavasti näyttelyissä oli niin paljon mielenkiintoista katsottavaa ja tutkittavaa, että en pystynyt näyttämään kaikkea, mitä olisin halunnut vaan ohjelmaa piti karsia. Jotkut opettajat harmittelivat, ettei ehditty johonkin paikkaan ja joku lapsi oli kiinnostunut jostain tietystä kohteesta, johon ei mitenkään ehditty mennä vaan jouduttiin etenemään alkuperäisen suunnitelman mukaan. Tässä tilanteessa jouduin sanomaan, että näyttelyt ovat täynnä interaktiivista toimintaa, eikä voi käydä niitä kaikkia läpi ryhmän kanssa, koska aikaa on rajoitetusti. Toki kannattaa ottaa huomioon lasten kiinnostuksen kohteet ja nämä kiinnostuksen kohteet voi sitten ottaa mukaan seuraavalle opastukselle.

Valitessani oppimateriaalia otin huomion lasten iän ja pyrin arvioimaan heidän kykynsä ottaa vastaan informaatioita. Kaikki oppimismateriaalit osoittautuivat toimiviksi paitsi arvoitukset, joissa piti koskettamalla pussissa olleita eläimen hahmoja arvata, mikä eläin on kysymyksessä. Kävi ilmi, että lapsille oli liian vaikeaa arvata eläimiä pelkällä kosketuksella. Leikin onnistumiseen tarvittiin hyvät keskittymisolosuhteet, mutta näyttelytilassa oli hankala keskittyä, koska siellä oli paljon ärsykyksiä ja koska muut museovieraat kävelivät jatkuvasti ohi.

Yritin tehdä opastuksista mahdollisimman monipuolisia ja informatiivisia sekoittaen toiminnallisia ja rauhallisia tehtäviä keskenään.

"Toiminnan vaihtelevuus osoittautui taas toimivaksi, ei tarvinnut koko aikaa vaan kuunnella vaan sai toimia."

(Päiväkodin työntekijä)

Suunnitellessani lasten museokäyntejä katselin opastusreittejä tosi tarkasti, koska opastuksen toiminnalliset tuokiot edellyttivät mahdollisuutta liikkua niin, ettei sen paremmin lapsille kuin näyttelyillekään koidu mitään vaaraa. Myös muut museokävijät piti ottaa huomioon museovierailuja suunniteltaessa. Toiminnallisiin tuokioihin kuuluivat loruttaminen, laulaminen, piirtäminen, luova liikkuminen sekä pienet tanssit. Sekä päiväkodissa että museossa kokeilimme luovaa liikkumista, joka mahdollisti lasten ajatusten ja tunteiden esille tuomisen.

"Lapsia kiinnostava tekeminen, hyvin huomioitu, että saivat välillä liikkua"

(Päiväkodin työntekijä)

Taidekasvatuksessa tanssi näyttäytyy luovana liikkumisena, jossa ilmaisu on vapaata ilman, että se olisi kriittisen arvioinnin kohteena. Tanssivalla lapsella kehittyy sekä luovuus että fyysinen ilmaisu. Luovaan liikkumiseen yhdistyvät tunteet ja ajatukset. Luova liikkuminen ei tavoittele esteettisiä tavoitteita eikä mitään erityistä tyyliä tai tekniikkaa, vaan perustuu luonnolliseen liikkumiseen, jonka kautta lapsi oppii reflektoimaan itseään sekä rakentamaan omaa identiteettiään. Tässä mielessä tanssin tulee tukea lapsen persoonallisuutta ja henkistä kasvua.

Tanssi auttaa ihmistä tuntemaan, millaista on olla elossa. Tanssi tekee elämästä jotakin erityistä. Tanssin kautta ihminen paljastaa minuutensa - hän jakaa tietoa omista ruumiintunnoistaan. Tanssi kuten muutkin taidemuodot, on eräänlainen koodi, joka sisällyttää asentoihin ja liikkeisiin subjektiivisia sisäisiä tuntemuksia. Tanssissa käytettävät elementit ovat: ääni, liike, linja, kaava, muoto, tila, hahmo, rytmi, aika ja energia. (Bertrand 2000, 92.)

Tanssiessa ryhmässä lapsi kehittää ihmissuhdetaitoja sekä ihmistuntemusta. Ryhmätilanteissa lapsi on vuorovaikutuksessa muiden lasten kanssa ja oppii luomaan yhteisösuhteita sekä antamaan tilaa muille. (Launonen 2014, 13.) Tanssiessa ihminen kommunikoi itsensä kanssa, minkä lisäksi hän voi kehittää vuorovaikutustaitoja ja yhteistyö-

tä toisen ihmisen kanssa. Tanssi vahvistaa ihmisen tuntemuksia ja lisää elinvoimaa, iloa ja virkeyttä. Tanssissa yhdistyvät fyysiset ja emotionaaliset puolet yhdeksi ilmaisuksi. Taiteella on suora yhteys tunteisiimme ja tanssissa tunteiden vapautuminen on erittäin terapeutista ja terveyttä edistävää. (Betrand 2000, 93.) Tanssi, jossa yhdistyvät tunteet ja ajatukset, auttaa tanssijaa näyttämään enemmän itseään, eli tanssi antaa ilmaista seläistakin, johon sanat eivät taivu. (Malte-Colliard & Lampo 2013, 30.)

Lapsille tulisi järjestää toimintaa monipuolisesti. Pedagogisessa prosessissa on tärkeää osata motivoida lapset herättämällä heissä mielenkiintoa erilaisten opetus- ja ohjauskeinojen avulla. Näin heidät opetetaan myös pitämään mielenkiintoa yllä.

"Hyvä kun oli monipuolista tekemistä! Lasten mielenkiintoa pysyi yllä, kun olit itse niin innostava ja olit ottanut asioista selvää ja osasit kertoa hyvin eri asioista esim. kivimuseossa "

(Päiväkodin työntekijä)

Opetuksessa lapsia tulee ohjata tutkimaan, kokeilemaan, arvioimaan, pohtimaan ja oivaltamaan itse. Opetusprosessissa kannattaa nähdä lapsi aktiivisena toimijana eikä pelkkänä ylhäältä tulevan opetuksen kohteena. Lapsi on ohjattava löytämään omat ratkaisunsa ongelmiin. Työskentely lasten kanssa edellyttää kasvattajalta tietoa kasvatuksen päämääristä ja hänen on oltava läsnä ja turvallinen sekä toimia aidosti pedagogisen rakkauden periaatteen mukaan.

Yritin tehdä museokäynneistä hyvin elämyksellisiä ja seikkailumaisia. Keksinkin aina jonkun tarinan, jonka mukaan etenimme museon näyttelytiloissa. Tarinan jännitys pysyi yllä koko opastuksen ajan. Lapset saivat nauttia omasta onnistumisestaan kun osasivat ratkaista jonkun tehtävän tai löytämään oikean vastauksen. Käytin draamaopastuksen keinoja tarinan etenemisessä hyödyntäen monipuolisesti näyttelyiden oppimisympäristöä. Jaoin aikaa sekä toiminnallisille tehtäville että rauhalliselle lasten itsetutkinnalle.

Valitettavasti aika oli niin vähissä, ettei aina ollut riittävästi aikaa vapaalle tutkimiselle. Lapsilähtöisyys ja yksilöllisyys ovat keskeisiä periaatteita kasvatuksellisessa työssä, ja ne toteutuvat jokaisen lapsen arvostamisena omana itsenään, lapsen tarpeista lähtevänä toiminnan suunnitteluna ja lapselle annettuna mahdollisuutena vaikuttaa oppimiseen.

4.3.3 Haastattelut

Haastattelin sähköpostilla päiväkodin lastentarhanopettajaa, joka toimitti vastaukset sähköpostilla keskusteltuaan muiden museokäynnille osallistuneiden päiväkodin työntekijöiden kanssa. Haastattelu vahvisti opastuksen aikana tehtyjä havaintoja. Museopedagogiikka näytti toimivan hyvin varhaiskasvatuksessa. Se tuki ja vahvisti pienten lasten kulttuurikasvatusta päiväkodissa. Lastentarhanopettaja arvioi haastattelussa, että museopedagogiikka herätti lasten innostuksen ja kiinnostuksen monia asioita kohtaan. Tutkimuksen myönteisenä tuloksena oli haastatteluvastausten mukaan se, että museokäynnit mahdollistivat kulttuurikasvatuksen näkemisen oppimisen osa-alueena entistä tarkemmin ja laajemmin. Museopedagogiikan toteuttamisen pääesteenä on hoitajan vastausten perusteella päiväkodin henkilökunnan oma asenne. Totuttujen työmallien ja koeteltujen, turvallisten rajojen ylittäminen on joskus vaikeaa. Vapriikki nähtiin vastauksissa lapsiystävällisenä paikkana, jossa näyttelyt on suunniteltu ottamalla eri ikäiset kävijäryhmät.

Museotyöntekijän haastattelu toi esille, että museossa ei ole erityistä ohjelmaa päiväkotikäikäisille lapsille. On mahdollista tilata opastus, mutta museolla ei ole pitkäjänteisiä opastusohjelmia, joissa olisi selkeitä kasvatuksellisia tavoitteita. Museo ei erityisesti tavoittele lisää päiväkotikäikäisiä kävijöitä vaan tämä kulttuurikasvatuksellinen puoli jää päiväkodin vastuulle. Vapriikin pienten lasten museopedagogisesti edistynein museo on Postimuseo, joka tarjoaa monipuolista toimintaa 0–6-vuotiaille lapsille, kuten esimerkiksi opastuksia ja satutuokioita. Suurin osa päiväkotikäikäisistä lapsista tulee museoon perheensä kanssa joko tavalliselle museovierailulle tai johonkin erityiseen museotapahtumaan. Vapriikki järjestää kaksi kertaa vuodessa Lasten museosunnuntai-tapahtuman, jonka ohjelmaan kuuluu erilaista toimintaa lapsille: opastuksia, työpajoja, leikkejä ja markkinat. Vapriikin oman kävijätilaston mukaan museossa käy vuosittain noin 4000 alakouluikäistä lasta erikseen tilattuina ryhmävierailuina, eli noin 200 varhaiskasvatusryhmää. (Vuonna 2015 - 201 ryhmää ja 3746 lasta; vuonna 2016 - 253 ryhmää ja 4532 lasta). Valitettavasti museolla ei ole tarkkaa tietoa siitä, miten varhaiskasvatusryhmien iät jakaantuvat. Museotyöntekijän mukaan suurin osa ryhmistä tulee esikouluista, eli lapset ovat 6–7-vuotiaita. Valitettavasti alle 6-vuotiaat lapset ovat selkeä vähemmistö.

Museotyöntekijän haastatteluvastauksista käy ilmi, että Vapriikki pyrkii esittäytymään modernina museona, joka edistää uusimpia museopedagogisia ideoita ja tarjoaa kävi-

jöille aktiivista tutkiskelua ja interaktiivista toimintaa näyttelyissään. Suunnitellessaan uutta näyttelyä Vapriikki ottaa aina huomioon pienten lasten tarpeet ja kiinnostuksen kohteet. Vapriikki suosii kävijäpolitiikassaan lapsia, koska pääsy museoon on ilmainen alakouluikäisille lapsille sekä heidän valvojalleen. Tämän lisäksi museo tarjoaa päivä-koti-ikäisille lapsille kaksi ilmaista opastusta vuodessa. Mutta todellisuudessa museo tarjoaa varhaiskasvatusryhmille vain 150 ilmaista opastusta vuodessa. Maksullisten opastusten hinta on 40 euroa ja ne kestävät yleensä 30 - 45 minuuttia. Silloin tällöin tarjotaan myös harjoittelijoiden ja opiskelijoiden järjestämiä maksuttomia opastuksia. Näitä extra-opastuksia sekä museon tarjoamia ilmaisia opastuksia on yhteensä lähes 200. Kuten kävijätilastoista käy ilmi, vuodessa museossa käy vähän yli 200 ryhmää, joten kaikille ei riitä ilmaisia opastuksia. Valitettavasti tilastojen mukaan ei kaikkia varhaiskasvatusryhmiä siis kohdella tasapuolisesti.

4.3.4 Lasten palaute

Viimeinen tapaaminen lasten kanssa tapahtui päiväkodissa, jossa me yhdessä teimme yhteenvedon kaikista museokäynneistä. Muistelimme opastusten elementtejä sekä työstimme niitä uudelleen. Lopuksi lapset saivat mahdollisuuden antaa palautettaan luovalla tavalla: isolle paperille piirrettiin elämykset museokäynnistä. Piirustus koostui värikkäistä museokissoista, jotka kävivät eri tilanteissa.

"Oli hyvä, että lopuksi oli "yhteenvedo", sai piirtää kuvia, mikä on ollut kivointa ja muistella myös edellisiä kertoja ja kerroit muistin virkistämiseksi niistä. Lapset todella innostuivat piirtämisestä ja oli hyvä, kun sai piirtää mitä itse halusi (aiheeseen liittyen), se innosti lapsia."

(Päiväkodin työntekijä)

Piirustukseen virittäydyimme värileikeillä. Tutkimme ensin Akseli Gallen-Kallelan piirustusta, sen jälkeen luovasti liikkuen "maalasimme" tilan värikkäillä huiveilla musiikin tahdissa. Taiteellinen impulssi auttoi lapsia tuottamaan värikkäitä kuvia rohkeasti. Kaikki lapset osallistuivat mielellään toimintaan, eikä kukaan jäänyt pois passiiviseksi katsojaksi. Syntyneestä piirustuksesta kävivät ilmi positiiviset kokemukset tapaamisistamme.

Piirtämisen aikana keskustelin lasten kanssa museokäynneistä, koska piirtäminen on hyvin rentouttavaa ja se helpottaa keskustelua. Lapset kertoivat innoissaan, että museossa oli mielenkiintoista ja hauskaa. Kaikkein mielenkiintoisin museo lasten mielestä oli Luonnontieteellinen museo. Tämä oli ymmärrettävää, koska kyseisessä museossa on paljon mahdollisuuksia interaktiivisuuteen: lapsilla oli mahdollisuus itse tutustua erilaisiin asioihin ja tutkia niitä. Lapset osoittivat halua tulla museoon jatkossakin. Lapset pitivät paljon *Mirri-kissan* hahmosta: satuhahmo auttoi heitä sukeltamaan museomaailmaan ja uskomaan satumaailman todelliseksi. *Mirri-kissan* kanssa lasten oli helppo ilmaista itseään sekä toimia vuorovaikutuksellisissa tilanteissa.

5 TUTKIMUSTULOKSET

Tämä tutkimus hakee vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

1. Miten voi vahvistaa päiväkotikäisten kulttuurikasvatusta museopedagogisin keinoin?
2. Miten museopedagogiikka vastaa varhaiskasvatuksen vuorovaikutuksellisiin tavoitteisiin?

Museopedagogiikka osoittautui tutkimuksen aikana hyvin toimivaksi varhaiskasvatuksen menetelmäksi. Museokäynnit mahdollistivat kulttuurikasvatuksen näkemisen oppimisen osa-alueena entistä tarkemmin ja laajemmin. Tutkimus osoitti, kuinka museopedagogiikan avulla on mahdollista laajentaa kulttuurikasvatuksen tarjoamia mahdollisuuksia. Se mahdollisti kulttuurikasvatuksen harjoittamisen hyvin elämyksellisellä ja seikkailumaisella tavalla käyttäen draamakeinoja, leikillisyyttä ja taiteellista toimintaa vuorovaikutuksessa lasten kanssa. Museon tilan interaktiivisuus motivoi lapsia sekä aktivoi heidän kognitiivisia ja emotionaalisia taitojaan. Sekä museopedagogiikka että museoympäristö mahdollistavat lasten kulttuurikylvyn, jossa lapsi oppii monilukutaitoa. Samalla hänen osallistumisensa ja vaikuttamisensa osa-alueet vahvistuvat.

Museo oppimisympäristönä sisältää valtavat mahdollisuudet opetusprosessin toteuttamiseen. Tutkimuksen myönteisenä tuloksena oli se, että näyttelytiloissa voi sekä harjoittaa luovaa toimintaa että kehittää lasten sosiaalisia taitoja. Museo on elämyksellinen ja mielenkiintoinen oppimisen ja kasvatuksen ympäristö, jossa on mahdollista kehittää lasten sosiokulttuurisia taitoja. Kun museokäynnin ohjailija kannusti lapsia esittämään omia mielipiteitään ja kysymyksiään, rohkaistuivat lapset aktiivisesti lausumaan omia näkemyksiään.

Museon tulisi olla osa päiväkodin kasvatusprosessia. Varhaiskasvatuksen ei tulisi päättyä siihen kun lapsi astuu sisään museoon. Päinvastoin, museokäynti mahdollistaa erilaiset kasvatukselliset menetelmät ja rikastuttaa kasvatusprosessia. Museotiloissa lapset pääsivät uudenlaiseen oppimisympäristöön, joka antoi heille uutta mietittävää. Näyttely valmensi lapsia keskittymään, antamaan tilaa muille ja odottamaan omaa vuoroaan. Tutkimus osoitti, että näyttely aktivoi lapsia ja auttoi heitä asettumaan ohjaajan luomiin kuvaannollisiin tilanteisiin. Tutkimus näytti, myös, että museopedagogiikka voimisti

lasten kykyä ajatella ja oppia uutta, kun toimintatuokion aikana he tutkivat oppaan kanssa ympäröivää maailmaa ja yrittivät tulkita sitä.

Museokäyntien aikana oli mahdollista museopedagogiikan avulla nähdä ja kokea monipuolisesti taiteen ja kulttuurin ilmiöitä. Kun lapsille järjestetään mahdollisuus kokea taidetta ja kulttuuria, vahvistetaan samalla heidän kykyään omaksua ja käyttää sitä. Museopedagogiikka rikastuttaa kulttuurikasvatusta sillä tavalla, että se auttaa rakentamaan lasten identiteettiä ja ymmärtämään syvällisemmin yhteiskunnassa tapahtuvia prosesseja sekä muodostamaan kuvan ympäröivästä maailmasta. Museopedagogiikkaa voi harjoittaa erilaisissa tilanteissa: sekä museon sisällä että päiväkodissa tai jossain muualla, vaikka metsässä, jossa voi tutkia kulttuuriperintöä.

Tutkimusprosessin positiivisena vaikutuksena oli se, että lasten hoitajatkin olivat hyvin innoissaan kun saivat mahdollisuuden käydä museossa lasten kanssa. Museo sytytti mielenkiintoa ja halukkuutta palata takaisin. Hienoa on myös se, että päiväkotihoidajille tuli ideoita ja että heille syntyi oma näkemys siitä, miten voi käyttää museota oppimisympäristönä itsekkin.

"Vielä jäi paljon näkemättäkin, mikä herättää mielenkiinnon mennä tois teki!"

"Itse yllätyin iloisesti, miten hauskaa museossa voi olla lapsiryhmän kanssa! Koska sai tehdä, osallistua ja kokea... Oli mukavaa yhdessä tekemistä, ei lasten kieltämistä, komentamista."

"Vapriikin reissut olivat mahtava asia lasten kannalta. Ihanan erilaista ja lapsista selkeästi niin mielenkiintoista. Museokissa elää varmasti heidän mielessään pitkään. Oli hienoa, että olit valinnut itsellesi sellaisen helposti lähestyttävän roolin."

(Päiväkodin työntekijät)

6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Opinnäytetyö antoi mahdollisuuden laajentaa ammatillista osaamistani. Projektin kautta verkostuin ja pääsin oppaaksi Museokeskus Vapriikkiin. Aikaisempi museologian tutkimintoni tuki hyvin projektin suunnittelua ja sen toteuttamista. Vein projektini siis läpi museologina varhaiskasvatuksen ollessa lähestymistapana. Suunnittelin museokäynnit ottamalla huomion lasten kehitystason sekä heidän mahdolliset kiinnostuksen kohteensa. Käytettävissäni oli varhaiskasvatuksen erilaisia menetelmiä (seikkailupedagogiikka, draamakasvatus, tanssipedagogiikka, sadutus, laulu), joita käytin monipuolisesti museon oppimisympäristössä. Huolehdin lasten turvallisuudesta sekä pyrin luomaan iloisen ja innostavan ilmapiirin, jossa me-henki ja onnistumisen iloa olivat päällimmäisinä. Onnistuin näissä tehtävissä mielestäni hyvin sekä laajensin ammatillisia taitojani.

Museokäynneissä kohtasin lapset tasavertaisesti sekä huolehdin siitä, että jokainen lapsi tulisi huomioon otetuksi ja kohdatuksi. Opastuksissa pyrin siihen, että lapset olivat aktiivisessa roolissa ja että he saivat harjoitella imaisutaitojaan luovin menetelmien avulla. Opastuksen aikana huolehdin siitä, että lasten mielenkiinto pysyi yllä: vaihdoin toimintamenetelmiä sekä rytmitin toimintaa sillä tavalla, että vauhdikkaat ja rauhalliset tehtävät vaihtuivat sujuvasti. Museokäynnit näyttivät ja vahvistivat sen, että olen erittäin temperamenttinen persoona myös ammatillisten tehtävien ollessa kyseessä. Tällä luonteenpiirteelläni oli sekä myönteisiä että kielteisiä vaikutuksia projektille.

Toimintatuokioiden suunnittelu ja toteutus oli työlästä yhdelle ihmiselle ja niihin kului paljon aikaa. Minulla ei ollut avustajaa, mutta sellainen olisi ollut tarpeen. Olisin tarvinnut välillä kollegan mielipidettä suunnittelemistani yksityiskohdista. Myös museovierailuiden toteuttamisessa olisin tarvinnut paljon käytännön apua: musiikin laittamiseen, rekvisiitan käyttöön sekä organisaatiotehtävissä. Sovin päiväkodin kanssa, että tulen auttamaan lasten kuljettamisessa opastukseen ja kun tultiin museoon, valitettavasti ei ollut paljon aikaa asettaa rekvisiittaa paikalleen. Sen lisäksi minun piti vielä ehtiä vaihtaa vaatteet ja laittamaan kasvomaalaukset. Organisoitioingelmiakin joskus ilmaantui ja siihenkin tarvitsin lisää apua. Kerran esiintyi ongelma musiikin kanssa eikä minulla ollut mahdollisuutta ratkaista sitä yksin, koska ei ollut aikaa siihen ja piti noudattaa suunnitelmaa. Jouduin muuttamaan opastustani lennossa sekä keksimään muita vaihtoehtoja.

Se, mistä museokäynneillä oli vastausten mukaan pidetty eniten, kääntyi välillä käyntien heikoimmiksi puoliksi, koska opastuksiin oli toisinaan sisällytetty liikaa erilaisia elementtejä. Olisi ollut monia mielenkiintoisia asioita ja kohteita, mutta aika ei yksinkertaisesti riittänyt kaikkeen. Aikaa oli erittäin rajoitetusti, joten emme ehtineet toteuttaa läheskään kaikkea suunnittelusta toiminnasta. Niinpä välillä jouduin jättämään jotkut museokohteet vallan pois opastuksesta tai joku toiminta jäi toteuttamatta. Käytäntö osoitti, että 45 minuuttia, minkä olimme aluksi varanneet opastukselle, oli tosi vähän. Ohjelman lyhentäminen oli joskus hankalaa, koska opastus eteni tarinan mukaisesti, joten jotkut kohdat oli pakko käydä vaikka kiireesti läpi.

Museovierailujen järjestäminen osoittautui monimutkaisemmaksi, kuin olin pystynyt kuvittelemaan. Aikataulujen, kuljetusmahdollisuuksien ja muiden yksityiskohtien yhteensovittaminen oli haasteellista. Nämä haasteet on mahdollista voittaa huolellisella suunnittelulla.

Jokainen opastus vaatii perusteellista valmistautumista. Museokäynti koostuu erilaisista vaiheista. Ensimmäisessä vaiheessa pitää käydä museossa etsimässä sopivaa aihetta, sitten kerätä aiheeseen liittyvää materiaalia. Tämän jälkeen kannattaa käydä museossa valitsemassa sopivat näyttelykohdat, jossa opetusprosessi toteutuu. Jokainen näyttelykohde pitää sitoa loogisesti yhteen muiden kohteiden kanssa, jotta tarina sujuu mukavasti eikä töki aiheesta toiseen. Seuraavassa vaiheessa tarkistetaan se, miten opastus sujuu käytännössä: tässä vaiheessa tarkistetaan aika, reitti ja turvallisuus. Mutta tämän jälkeen opastus ei ole vielä aivan kypsä, koska se hioutuu lopulliseen muotoonsa käytännön toteutuksessa. Aina ensimmäisen opastuksen jälkeen tulevat esiin heikot puolet tai kohdat, jotka eivät toimi siinä tilanteessa. Paljon riippuu myös ryhmästä, joka on tullut opastukseen. Interaktiiviset ja draamaopastukset vaativat paljon harjoittelemista, samoin kuin teatteriesitys.

Suunnitellessani opastuksia ehdin yhtä opastusta varten käydä museossa pari kertaa. Silloin ehdin valita sopivat näyttelykohdat ja reitin. Valitettavasti harjoitteluun ei jäänyt paljoakaan aikaa. Koska minulla ei ollut aikaa tarkistaa opastuksen kestoa ja toimivuutta niin suunnittelin vähän lisää toimintaa sen varalta, jos jokin osa ei toimi. Niinpä sen voisi lennossa vaihtaa toiseen. Suunnitelmassa on aina hyvä olla ylimääräistä, jotta takataskussa on aina jotain, mitä voisi tehdä, jos joku juttu ei suju tai kiinnostakaan lapsia. Kaikkea suunniteltua ei tarvitse toteuttaa, vaan ideat voi säästää toiseen kertaan.

Olen luonteeltani sellainen, että innostun kovasti omista ideoistani ja haluan ehdottomasti toteuttaa ne. Olen täynnä ideoita, joista minun on vaikeaa luopua. Nämä minun ominaisuuteni toivat opastusten suunnittelulle omat haasteensa.

Suunnittelin opastukset niin, että halusin vetää mukaan museopedagogiikkaan lasten lisäksi myös heidän hoitajansa. Koska museo ei paljoakaan nykyisellään kiinnosta päiväkotiväkeä, niin yritin näyttää hoitajille, kuinka monipuolisesti museota voi käyttää oppimisympäristönä. Kuinka monta kiehtovaa aihetta piilekään näyttelykohteiden takana, kuinka niitä voi ottaa esiin ja käyttää kasvatusprosessissa. Tutkimuksen aikana kävi ilmi, että monelle hoitajalle museo oppimisympäristönä on tuntematon ja uusi käsite, eikä havaintorunkoon tullut paljon kommentteja kohtaan, jossa arvioitiin museoympäristön käyttämistä. Oppimismenetelmät oli havainnoitu hyvin, mutta miten ne toimivat näyttelyssä, se jäi kirjoittamatta.

Toteuttamissani opastuksissa törmäsin siihen, että joskus on vaikea edetä suunnitelman mukaan, koska saman aikaan museossa voi olla muita ryhmiä. Tämä tuo omaat haasteensa kun näyttelyn tilat ovat ahtaita, ja yhteen saliin mahtuu vain yksi ryhmä. Niinpä toisen ryhmän pitää odottaa kunnes tila vapautuu tai vaihtaa reittiä. Silloin pitää muuttaa suunnitelmaa ja toimia tilanteen mukaan. Ihanteelliset olosuhteet ovat silloin, kun näyttelyyn tutustuu vain oma ryhmä ja yksittäisiä museokävijöitä. Tämä on mahdollista vain iltapäivisin, kun koululaisryhmät ovat jo lähteneet pois museosta. Mutta päiväkoille ei sovi iltapäivä, joten jouduimme jakamaan tilan muiden ryhmien kanssa. Tämä lisää lasten levottomuutta ja heidän keskittymiskykynsä kärsii. Itse ohjaajana huomasin, miten vaikeaa oli lennossa vaihtaa suunnitelmia. Omakin keskittyminen kärsi muiden ryhmien läsnäolon takia.

Päiväkodin lastentarhanopettajan vastauksesta välittyi käsitys siitä, että museopedagogiikka tarjoaa paljon mahdollisuuksia varhaiskasvatuksessa. Se kuitenkin vaatii päiväkodin henkilökunnalta ylimääräisiä ponnisteluja ja aikaa. Vastausten perusteella näyttää siltä, että myös päiväkodin henkilökunnan omat asenteet hankaloittavat museopedagogisten keinojen omaksumista. On paljon yksinkertaisempaa ja helpompaa pysytellä tutuissa työmalleissa kuin lähteä kokeilemaan jotain uutta.

Perusteellinen valmistautuminen opastuksiin edellyttää sitä, että ennen lasten museovie-railua ohjaaja käy vähintään kerran tutustumassa museonäyttelyyn. Se voi olla hankalaa

päiväkodin hoitajille, koska heillä on tiukka aikataulu työssään. Tämän takia museo voi tarjota omaa museopedagogista ohjelmaa päiväkotilapsille. Ehkä sellainenkin olisi mahdollista, että museo suunnittelisi päiväkodeille valmiita ohjelmia kirjallisessa muodossa näyttelyihin tutustumiseksi. Tällöin hoitajat voisivat viedä lapset omin päin museoon ilman museon opasta.

Kuten aikaisemmin olen todennut, aika ei aina riittänyt kaikkien suunnittelemani opastuksen yksityiskohtien toteuttamiseen. Päivittäiset rutiinit ja päiväkodissa noudatettava aikataulu tuovat omat haasteensa museokäynnille. Niinpä kannattaa olla tarkkana aikataulun kanssa, koska bussit ja ruokailuvälit eivät voi odottaa. Meillä oli onnea sikäli, että päiväkodin ja museon välillä oli hyvät bussiyhteydet. Bussilla pääsi melkein museon ovelle asti. Valitettavasti kaikilla päiväkodeilla ei ole yhtä hyviä bussiyhteyksiä museoihin. Joistakin päiväkodeista matka museoon yhteen suuntaan voi kestää jopa tunnin. Lisäksi bussireitti voi olla hankala: joudutaan vaihtamaan bussia monta kertaa ennen kuin päästään perille. Olisi hyvä, jos kaupunki järjestäisi sellaisen bussin, joka voisi viedä lapset museoon vaikka kerran kuukaudessa useamman päiväkodin kiertämällä.

Oppimisen kannalta museokäynnin jälkeen on erittäin tärkeää opitun ja nähdyn materiaalin jälkikäsitteily. Museoretkellä saatuja tietoja on hyvä syventää ja laajentaa päiväkodin piirissä myös jälkeempään. Näin varmistetaan, että lapset ovat ymmärtäneet saamansa informaation ja vahvistetaan heidän tietojansa. Tämän voi toteuttaa useammalla erilaisella tavalla, kuten tavallisella keskustelulla tai luovalla ja taiteellisella tavalla. Luovat menetelmät antavat lapselle vapauden ilmaista omia ajatuksiaan, tehdä oivalluksia sekä tuoda esille erilaisia tulkinnoja. Kannattaa kuitenkin muistaa, että konkreettisen tiedon jakaminen päiväkotilapsille ei ole päätavoite, vaan kiinnostuksen herättäminen, lukutaitojen harjoittaminen sekä kulttuuriperinnön ja taidekohteiden arvostaminen ja kunnioittaminen. (Lämsä 2007, 179.)

Museokeskus Vapriikissa ei ole erityistä ohjelmaa päiväkotikäisille lapsille. Museosta on mahdollista tilata opastus, mutta museolla ei ole pitkäjänteisiä opastusohjelmia, joissa olisi selkeitä kasvatuksellisia tavoitteita. Museo ei erityisesti tavoittele lisää päiväkotikäisiä kävijöitä vaan tämä kulttuurikasvatuksellinen puoli jää päiväkodin vastuulle.

Vapriikki on asettunut passiiviseen rooliin ja luovuttanut museopedagogista vastuutta päiväkotien henkilökunnalle. Mutta museon ja päiväkodin välinen aktiivinen yhteistyö olisi hyvin tarpeellista. Museo toki tarjoaa yleisölle aktiivisesti omia näyttelyitään ja antaa niistä informaatiota, mutta valitettavasti museoilla on kovin vähän museopedagogisia ohjelmia pienille lapsille, varsinkin päiväkotikäisille. Museo voisi itsekin kehittää museopedagogisia ohjelmiaan ja hankkeita sekä joskus käydä päiväkodissa harjoittamassa museopedagogiikkaa.

Projektin aikana kävi ilmi, että Vapriikissa kouluryhmät oli priorisoitu ensisijaiseksi. Tämä johtui siitä, että museo on suuntautunut eniten kouluihin, joiden kanssa on tehty etukäteen pitkiä yhteistyösuunnitelmia. Tähän tutkimukseen liittyvät museokäynnit piti sopia etukäteen sekä päiväkodin että museon kanssa. Yhden projektin takia ei ollut kovin helppo saada järjestymään sopivaa museovierailuaikaa. Vaati paljon keskustelua, että kaikille osapuolille löytyi sopiva aika. Museo suositteli vierailuja iltapäivällä eli silloin kun koululaisryhmät ovat jo lähteneet pois museosta. Päiväkodin jokapäiväiset rutiinit ja suunnitelmat asettavat omat vaatimukset ja haasteet museokäynnille. Tämä osoittaa, että museon ja päiväkodin pitkäjänteinen yhteistyö on tarpeellista, jotta museokäynnit eivät riko päiväkotiaikataulua dramaattisesti. Pienten lasten sekä mielen että fyysinen terveys riippuu paljon totutun aikataulun noudattamisesta. Jokapäiväiset toistuvat rutiinit myös antavat turvallisuuden tunnetta sekä rauhoittavat mieltä. Toisaalta kouluikäiset lapset, varsinkin yläkoululaiset, pystyisivät käymään museossa iltapäivä-läkin.

Tutkimukseni tulokset osoittavat, että on tarpeen suunnitella pitkäjänteinen ohjelma museokäynneille, jotta päiväkotilasten museossa oppiminen ei jäisi vain muutaman keran vierailuksi vaan jatkuisi koko vuoden niin, että oppiminen tuottaisi haluttuja tuloksia. Museot voisivat myös informoida näyttelyistään säännöllisesti päiväkoteja sekä tiedotteilla että kutsumalla päiväkotien henkilökuntaa tiedotustilaisuuksiin.

Tutkimukseeni osallistui vain 5-vuotiaita lapsia, joiden kanssa oli helppo liikkua päiväkodin ulkopuolelle. Kuitenkin museopedagogiikka sopii kaiken ikäisille ja sitä voi soveltaa myös pienemmille lapsille. Koska pienten lasten kanssa lähteminen kauemmas päiväkodilta on hankalaa, niin museopedagogiikkaa voi toteuttaa päiväkodin seinien sisäpuolella. Tutkimus ositti, että museopedagogiikka sopii varhaiskasvatuksen mene-

telmäksi: sen avulla voidaan vahvistaa lasten sosiaalisia taitoja ja heidän luovaa toimintakykyään.

Jatkotutkimuksella olisi mielenkiintoista seurata, miten museopedagogiikkaa voi soveltaa lähtemättä pois päiväkodista. Myös sen selvittäminen olisi tarpeellista, kuinka lapsilähtöisyyden periaatetta voi noudattaa museopedagogiikassa. Näin siksi, että minun projektini oli pääasiassa tehty "ylhäältä päin": minä itse valitsin opastusten aiheet arvioimalla, mikä lapsia voisi kiinnostaa. Pedagogisen etiikan kannalta tämä ei ollut oikea tapa toimia. Jatkossa jo suunniteltaessa museokäyntejä olisi hyvä kuunnella lapsia heidän kiinnostuksensa kohteista.

LÄHTEET

Bertrand, R. 2000. Tanssiterapia: sen menetelmät ja apuvälineet. Teoksessa Heikkilä, T., Paloheimo, L. & Taipale, I. (toim.) *Mieli ja taide. Tekstistä tulkitaan.* Helsinki: Mielen terveyden keskusliitto 91–96.

Cildren’s Museum of Houston. Luettu 12.03.2018.
<https://www.cmhouston.org/educators>

Jalovaara, E. 2006. Tunnetaidot tiedon rinnalle kasvatuksessa. Pilot-kustannus OY.

Jantunen, M. 2011. Kaikki alkaa varhaiskasvatuksesta. Teoksessa Jantunen, T. & Ojanen, E. (toim.) *Sydämen sivistys. Kasvatuksen ytimessä.* Helsinki: Aurinko kustannus.

Järnfors, L., Rokka, P. & Aalto, K. 2002. Matkataan ajassa. Keravan museo ja Kurkelan koulu - Oppimista yhdessä. Kerava: Savion kirjapaino.

Kaitavuori, K. 2007. Museo ja yleisö. Teoksessa Kinanen, P. (toim.) *Museologia tänään.* Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 279–294.

Kaivosoja, R. 2007. Puhe Yhdessä oppimaan - seminaarissa. Teoksessa Laine, M. (toim.) *Yhdessä oppimaan. Opas monikulttuurisen kulttuuriperinnön opettamiseen.* Espoo: Frenckellin Kirjapaino Oy, 7–8.

Kalhama, P., Kitola, A. & Walamies, M. 2006. Kulttuurikasvatuksen konteksteja ja määrittelyä. Teoksessa Kalhama, P. & Vartiainen, P. (toim.) *Kulttuurista kasvua: näkökulmia kulttuurikasvatukseen.* Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu, 12 – 39.

Kallio, K. 2007. Kohti monikasvoista museota. Teoksessa Laine, M. (toim.) *Yhdessä oppimaan. Opas monikulttuurisen kulttuuriperinnön opettamiseen.* Espoo: Frenckellin Kirjapaino Oy, 26–35.

Knuuttila, S. 2008. Kulttuuriperintö, arvot ja identiteetti. Teoksessa Venäläinen, P. (toim.) *Kulttuuriperintö ja oppiminen.* Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 12–19.

Lally, M. 2013. *The Building Blocks of Museum Education: Examining Early Childhood Education Programs in Art Museums.* City University of New York. Master's Theses. Luettu 12.01.2018.
https://academicworks.cuny.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1395&context=cc_etds_theses

Launonen, H. 2014. Yksisiipiset. Miten tanssin harjoittelu vaikuttaa syömishäiriöisen kehonkuvaan. Tanssinopettajan koulutusohjelma. Oulun ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. Luettu 11.10.2017.
https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/77346/Launonen_Hanna.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Lämsä, H. 2007. Kohti kulttuuriperinnön ymmärtämistä. Teoksessa Laine, M. (toim.) *Yhdessä oppimaan. Opas monikulttuurisen kulttuuriperinnön opettamiseen.* Espoo: Frenckellin Kirjapaino Oy, 162–179.

Malte-Colliard, K. & Lampo, M. 2013. Voimaa taiteesta. Malleja taiteen soveltamiseen hyvinvointialalla. Tutkivan teatterityön keskus, Tampereen yliopisto: Tammerprint.

Museo oppimisympäristönä. 2004. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Mustonen, U. 2007. Vinkkejä kulttuuriperintökasvatukseen tueksi. Teoksessa Laine, M. (toim.) Yhdessä oppimaan. Opas monikulttuurisen kulttuuriperinnön opettamiseen. Espoo: Frenckellin Kirjapaino Oy, 233–238.

Ropo, E. 2008. Oppimisympäristöt opetuksen ja opiskelun kontekstina. Teoksessa Venäläinen, P. (toim.) Kulttuuriperintö ja oppiminen. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 38–47.

Suomen museolaki 3.8.1992/729.

Tornberg, L. & Venäläinen, P. 2008. Museopedagogiikka. Teoksessa Venäläinen, P. (toim.) Kulttuuriperintö ja oppiminen. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 104–111.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016. Määräykset ja ohjeet 2016:17. 2016. Tampere: Juvenes print - Suomen Yliopistopaino Oy. Luettu 7.01.2017.
http://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf

Venäläinen, P. 2009. Yhteistyöverkostot taidekasvatuksen tukena. Teoksessa Taide ja taito – kiinni elämässä. Taide- ja taitokasvatus. Helsinki: Opetushallituksen taide- ja taitokasvatuksen julkaisuja, 98 – 102.

Viitala, S., Hakamies, I., Kakkuri, S. & Kuvaja, M. 2011. Museopedagogiikka – oppimista ja opetusta museoissa. Luettu 10.12.2016.
http://www.helsinki.fi/museologia/tutkimuksen_liitteet/Museopedagogiikka%20-%20oppimista%20ja%20opetusta%20museoissa.pdf

Vähähyyppä, K. 2007. Oppimisympäristöajattelu oppimisen tukena. Teoksessa Laine, M. (toim.) Yhdessä oppimaan. Opas monikulttuurisen kulttuuriperinnön opettamiseen. Espoo: Frenckellin Kirjapaino Oy, 37–41.

VENÄJÄN KIELISET LÄHTEET

Агапова, Д. 2012. Культура участия: миллионы диалогов. Teoksessa Щербакова, А. & Копелянская, Н. (toim.) Музей как пространство образования: игра, диалог, культура участия. Москва: «Музейные решения», 8–20. Luettu 15.11.2017.
file:///C:/Users/Katerina/Downloads/book_5%20(16).pdf

Агапова, Д. 2015. Переходный возраст: ресурсы развития детской музейной среды. Teoksessa Копелянская, Н. (toim.) Музей как пространство образования: игра, диалог, культура участия. Москва: «Музейные решения», 10–24. Luettu 10.11.2017.
<https://issuu.com/museumssolutions/docs/sbornik2>

Беляева, Е. 2015. Музейная педагогика в детском саду. Luettu 20.12.2017.
<http://www.maam.ru/detskijasad/-muzeinaja-pedagogika-v-detskom-sadu.html>

Васильченко Л. 2011. Музейная педагогика – связующее звено мира детства с миром взрослых. Молодой ученый. 35 (12), 86-89. Luettu 5.09.2017.
<https://moluch.ru/archive/35/4100/>

Зацепина, М. 2010. ЮНЕСКО и культура ребенка дошкольного возраста. Преподаватель XXI века. 133–139. Luettu 12.01.2007.
<https://cyberleninka.ru/article/n/yunesko-i-kultura-rebenka-doshkolnogo-vozrasta>

Зацепина, М. & Шолохова, М. 2012. Культура ребенка дошкольного возраста: сущность и проблемы. Luettu 12.01.2018.
<https://cyberleninka.ru/article/n/kultura-rebenka-doshkolnogo-vozrasta-suschnost-i-problemy>

Кетова, Л. 2012. Музейная педагогика как инновационная педагогическая технология. Luettu 17.12.2017.
<https://cyberleninka.ru/article/n/muzeynaya-pedagogika-kak-innovatsionnaya-pedagogicheskaya-tehnologiya>

Костылева, К. 2011. 10 музеев, в которых работают кошки. Luettu 10.01.2017.
<http://www.forbes.ru/stil-zhizni-slideshow/puteshestviya/77605-10-muzeev-v-kotoryh-rabotayut-koshki>

Лыкова, И. 2016. Сущность культурных практик и их значение для развития ребенка. Педагогика искусства. 4 (2), 92–97.
http://www.art-education.ru/sites/default/files/journal_pdf/92-97_lykova.pdf

Мозжухина, Н. 2014. Музей становится социальным институтом? Luettu 20.01.2018.
http://mart-museum.ru/mart_articles/muzej-stanovitsya-sotsialnym-institutom/

Муртазина, И. 2014. «Музейная педагогика». Музей в детском саду. Luettu 20.12.2017.
<http://www.maam.ru/detskijasad/muzeinaja-pedagogika-129545.html>

LIITTEET

Liite 1. Toimintatuokiot

1. Toimintatuokio (50 min.)

Paikka Lintulammen päiväkot

KISSAMIRRI SAAPUU

Tavoitteet

Kohdata lapset aidosti, toimia tietoisesti ja olla läsnä
 Luoda turvallinen ja luottamuksellinen ilmapiiri
 Tutustuttaa lapset museomaailmaan ja herättää heissä kiinnostusta museoita kohtaan
 Synnyttää miellyttävä yhteistyö sekä iloinen ja hyvä mieli
 Luoda vuorovaikutuksellisia tilanteita ja kannustaa lapsia ilmaisemaan itseään

Rekvisiitta ja tarvitsevat materiaalit

Kissa-hahmo: kissan asu ja kasvomaalaus
 Lelut ja kirjat (voi käyttää päiväkodissa käytettäviä leluja ja kirjoja)
 Kuvia, jotka kertovat, mitä saa ja mitä ei saa tehdä museossa
 Puolikkaaksi leikattuja kuvia, joiden mukaan luokitellaan museoita
 Pitkä paksu naru
 Musiikkia eläin- ja rauhoitusleikkiin
 Nauhoitetut eläinten äänet

Alkupiiri (10 min.)

Tutustuminen lasten kanssa. Kissa esitäytyy lapsille ja kertoo, mistä ja miksi tulee heidän luokseen.

Leikki Kissa ja hiiret.

Kissa kertoo museoista

Oletteko olleet joskus museossa?

Tiedättekö mitä museoista voi löytää?

Miten esineet pääsevät museoon?

Toiminnallinen osa (30 min.)

* Tehdään yhdessä oma museo. Lapset etsivät kiinnostavimmat esineet ja kokoavat ne yhteen.

*Sadutus lelujen kanssa. Omasta museosta lapset valitsevat muutaman esineen ja käyttävät niitä sadutuksessa.

*Keskustelu: Mikä saa tehdä museossa ja mitä ei saa? (käytetään kuvia)

*Museoiden luokittelu: tehtävä ja keskustelu

Löydä pari! Jokaiselle annetaan puolikas kuvasta. Pelissä etsitään kuvan toinen puolikas. Yhdistettyjen kuvien perustella päätämme minkälaisia museoita on olemassa

- historiallisia (rukin kuva)

Toim.: leikki langan kanssa

- taiteellisia (taidenäyttelykuva)

Toim.: tehdään veistoksia parissa.

- teknillisiä (gramofonin kuva)

Toim.: arvaa kenen ääni tämä on? - kuunnellaan ääniä ja niiden perustella arvataan mikä ääni se on.

- erikoisia (suklaan kuva)
- suklaamuseo, rahamuseo, valhemuseo, vesimuseo
- luonnontieteellisiä

Toim.: näytetään eläimet ja kasvit, taustalla musiikkia (karhu, joutsen, koivu, koira, kielo).

Loppupiiri (10 min.) Keskustelu lasten kanssa. Kissa kysyy lasten ajatuksia museoista ja kertoo, että ensi kerralla lähdetään oikeaan museoon seikkailemaan. Rauhoitusleikki. Käydään makuuasentoon ja silmät kiinni kuunnellaan musiikkia.

2. Toimintatuokio (60 min.)

Paikka: Luonnontieteellinen museo, Vapriikki

SEITSENPISTEPIRKON KADONNEET PISTEET

Tavoitteet

- Tutustuminen Luonnontieteelliseen museoon
- Ensimmäisessä toimintatuokiossa saatujen tietojen vahvistaminen
- Erilaisten kasvatuksellisten menetelmien soveltaminen museopedagogiikassa
- Sosiaalisten taitojen ja kommunikaatiotaitojen harjoittaminen
- Uudessa tilanteessa käyttäytyminen
- Lapsilähtöisyys ja kuunteleminen
- Lasten kohtaaminen aidosti, tietoinen toimiminen ja läsnäolo
- Turvallisen ja luottamuksellisen ilmapiirin luominen
- Vuorovaikutuksellisten tilanteiden luominen ja lasten itseilmaisuuksiin kannustaminen

Rekvisiitta

- Paperinen leppäkerttu ilman pisteitä
- Seitsemän leppäkertun pistettä
- Eläinten hahmot pienessä säkissä arvoituksia varten
- Musiikkia

Alku (10 min.)

Kissa ottaa vastaan lapset museon aulassa ja kertoo, mihin he ovat menossa sekä minkälainen seikkailu odottaa lapsia. Kissa ohjaa lapset näyttelyyn. Tervehditään "museon vartijaa ilvestä" heiluttamalla sille kädellä. Näyttelyn rentoutusnurkassa istutaan sohvalle. Kissa kertoo seitsempistepirkon tarinan, jossa se kadotti pisteitään Luonnontieteellisen museon näyttelyssä. Kissa muistuttaa lapsia museon käyttäytymissääntöistä.

Toiminnallinen osa (40 min.)

- * Ohitetaan hammusi. Kissa kertoo siitä. Pysähdymme jäniksen luona. Kissa kertoo miten metsäjänis eroa rusakosta.
- * Tanssi: Jäniksellä on pitkät korvat. Lauletaan ja tanssitaan yhtä aikaa.
- * Satu: Kettu ja jänis
- * Siirrytään karhun luokse. Kissa kertoo karhuista ja niiden metsästämisestä.
- * Lapset löytävät ensimmäisen pisteen. Lapset ja Kissa lähtevät karhun kävelyä kulkiessa kalastamaan toiseen saliin.
- * Vedenalaista maailmaa esittävän vitriinin luota löytyy toinen piste. Ryhmä siirtyy toiseen saliin, jossa on isoja kaatuneita puunrunkoja. Lapset saavat vapaasti tutkia puun-

rungossa asuvia hyönteisiä. Tämän jälkeen istutaan lattialla makaaville puurungoille ja keskustellaan metsässä asuvista eläimistä.

* Arvoitukset eläimistä.

* Sadutus.

* Satu muurahaisesta ja karhusta.

* Kissa ja lapset jatkavat matkaansa taikametsän läpi: käytävässä on esitetty erilaisia kasviksia: puut ja pensaat. Metsästä lapset löytävät vielä yhden pisteen.

* Metsän reunassa asuu kaksi hiiriperhettä. Lapset tutustuvat niihin: kotihiiriperhe ja peltohiiriperhe. Kissa ja lapset saapuvat Tammerkoskelle.

* Interaktiivinen Tammerkoskea jäljittelevä paikka: Lapset saavat mahdollisuuden sukeltaa Tammerkosken alle ja tutkia sen pohjaa.

* Kissa ohjaa lapset toiseen saliin, jossa se kertoo sadun ketusta ja korpista. Salissa tutustutaan erilaisiin luonnon tuoksuihin, haistamalla pöydällä seisovia pulloja. Seitsenpistepirkon luota löydämme vielä yhden pisteen. Ison puunrungon kautta lapset siirtyvät seuraavaan saliin joutsenien luokse, josta lapset löytävät seuraavan pisteen.

* Tutkitaan isoa vitriiniä, joka esittää talvimetsää ja sen asukkaita. Kissa keskustelee lasten kanssa siitä, miten eläimet viettävät talviaikaa ja niiden selviytymiskeinoista.

Tästä salista lapset löytävät loput pisteet. Laitetaan pisteet yhdessä setsenpistepirkon selkään.

Loppupiiri (10 min.)

Kissa keskustelee lasten kanssa Luonnonmuseon seikkailusta. Lapset kertovat, mitä jäi mieleen ja mikä kohde oli jännittävin.

3. Toimintatuokio (60 min.)

Paikka: Kivimuseo ja Postimuseo, Vapriikki

KIRJE SAUNATONTULLE

Tavoitteet:

Tutustuminen Kivimuseoon

Erilaisten kasvatuksellisten menetelmien soveltaminen museopedagogiikassa

Sosiaalisten taitojen ja kommunikaatiotaitojen harjoittelu

Uudessa tilanteessa käyttäytyminen

Lapsilähtöisyys ja kuunteleminen

Lasten kohtaaminen aidosti, tietoinen toimiminen ja läsnäolo

Turvallisen ja luottamuksellisen ilmapiirin luominen

Vuorovaikutuksellisten tilanteiden luominen ja lasten itseilmaisuuksiin kannustaminen

Rekvisiitta

Saunatontun kirje

Kirjeeseen laitettavat "taikakivet"

Eläinkortit

Musiikki Edvard Grieg "Per Gynt"

Alku (10 min.)

Vapriikin aulassa Kissa ottaa vastaan lapset ja kertoo heille, että hän on löytänyt saunatontun kirjeen. Hän pyytää lapsia auttamaan kirjeen perille viemisessä. Lapset ja Kissa lähtevät viemään kirjettä perille etsimällä saunatontun taloa. Kirjeen kuorella on vinkki, miten voi löytää hänen talonsa. Vinkki:

"Etsi Ruusujen polku, luolassa torkku, dinosauruksen kanssa valssi ja rollikkaan marssi! Isosta kellosta vasemmalle. Saunatontun taloon luokse saavutte peremmälle."

Toiminnallinen osa (40 min.)

- * Lapset lähtevät Kivimuseoon. Ennen museoon saapumista Kissa muistuttaa lapsia merkistä, joka osoittaa, saako esineitä koskea vai ei. Museon alussa on esitetty hiekkaruusuja, jotka viittaavat ensimmäisen vinkkiin. Kissa kertoo hiekkaruusuista. Matka jatkuu eteenpäin.
 - * Lapset näkevät meteoriitteja. Kissa kertoo lyhyesti meteoriiteista. Lapset saavat koskettaa meteoriittikappaletta.
 - * Seuraavaksi ryhmä näkee meripihkan ja korallien vitriinin, jonka kohdalla Kissa kertoo lapsille sadun, miten meripihka on syntynyt.
 - * Polku vie lapset suomalaisten kivien luokse. Lapset saavat koskea graniittikappaleita.
 - * Tutustuessaan graniittiin lapset pääsevät kvartsi"luolaan": nurkassa on piiriin asetettuja isoja kvartsikiviä. Tämä on toinen kirjeen antama vinkki.
- "Luolassa" lapset istuvat piiriin ja keskustelevat maanalaisesta maailmasta.
- * Kissa kertoo, että luolassa asuu saunatontun veli, kääpiö. Kissa laittaa lapset kuuntelemaan Edward Griegin musiikkia Per Gynt. Yhdessä muistellaan satuja, jotka kertovat kääpiöistä.

Leikki. Kissa jakaa eläinkortteja. Lasten tulee kertoa kortin eläimestä ja matkia sitä. Muut arvaavat, mikä eläin se on.

- * Luolasta päästään dinosauruksen maailmaan. Dinosaurukset viittaavat seuraavaan vinkkiin. Kissa näyttää vitriinissä esitettyjä dinosaurusten ja muiden muinaisten eläinten jäänteitä: munia, luita ja koprolitteja. Samassa salissa esitellään myös muinaisia kivettyneitä puunkappaleita. Lapset saavat koskea niitä.
 - * Lasten matka jatkuu "rollikan" luokse - seuraava vinkki. Lapset saavat "matkustaa" sillä. Ryhmä istahtaa rollikan penkkeihin, jokainen saa kokeilla konduktöörin roolia.
 - * Lapset jäävät pois rollikasta ja etsivät viimeistä vinkkiä, isoa kelloa, joka löytyy Tammerkosken näyttelystä. Tämä on entinen Finlaysonin tehtaan kello. Kello osoittaa matkan suuntaa.
 - * Lapset saapuvat perille: Postimuseon ensimmäinen sali, johon on sijoitettu vanhoja puisia rakennuksia, mm. vanha sauna. Kissa kertoo saunatontusta.
1. Leikki: Noki. Kissa saunatontun roolissa yrittää koskettaa ja liata noella piirissä seisovien lasten kädet.
 2. Leikki. Peseydymme saunassa. Kissa nopeasti luettelee kehon osia, lapset saman tien pesevät mainittua kehon osaa.
- * Kissa laittaa kirjeen saunan viereen ja näyttelee "keskustelewansa" saunatontun kanssa. Saunatonttu kiittää ja salli avata kirjeen. Kirjeestä ilmestyvät "taikakivet", lasikappaleet, jotka Kissa jakaa lapsille.

Loppupiiri (10 min.)

Kissa keskustelee lasten kanssa Kivimuseon seikkailusta. Lapset kertovat omista kokemuksistaan. Kissa kysyy, mikä jää mieleen .

4. Toimintatuokio (60 min.)

Paikka: Nukkemuseo, Vapriikki

NUKKEKEKKERIT

Tavoitteet

Tutustuminen Nukkemuseoon
 Erilaisten kasvatuksellisen menetelmien soveltaminen museopedagogiikassa
 Sosiaalisten taitojen ja kommunikaatiotaitojen harjoittaminen
 Uudessa tilanteessa käyttäytyminen
 Lapsilähtöisyys ja kuunteleminen
 Lasten kohtaaminen aidosti, toimiminen tietoisesti ja läsnäolo
 Turvallisen ja luottamuksellisen ilmapiirin luominen
 Vuorovaikutuksellisten tilanteiden luominen ja lasten itseilmaisuuksiin kannustaminen

Rekvisiitta

Lasten asut: tiarat, viitat, naamiot ja päähineet
 Tanssimusiikkia: Pjotr Tshaikovski "Kukkaisvalssi"

Alku (10 min.)

Näyttelyn eteisessä Kissa kertoo nukkemaailmasta ja keskustelee lasten kanssa leluista ja nukeista. Koska nukkemaailmaan voivat päästää vain nukket, niin lasten pitäisi muuttua nukkeksi. Niinpä Kissa tarjoaa lapsille taika-asuja, jotka saavat heidät näyttämään nukkeilta, ja kutsuu heidät nukkemaailmaan tanssiaisille viereiseen saliin, josta kuuluu musiikkia.

Toiminnallinen osa (40min.)

* Aluksi lapset lähtevät tervehtimään ja kättelemään presidenttiä, Urho Kekkonen ja hänen vaimoaan.

Leikki: keksitään erilaisia kättelytapoja.

* Kissa kuljettaa lapsia näyttelyssä ja esittää lapsille nukkeja, kuten esimerkiksi maailman pienemmät nukket, kertoo satuja sekä esittelee eri maiden perinteitä ja uskomuksia.

* Meksikolaisten nukkien kohdalla Kissa kertoo: Satu kohteliaasta kanista.

* Espanjalaisten nukkien paikalla Kissa kertoo espanjalaisista traditioista.

Leikki: Kitaran soitto, härkä ja tomaatti

* Kissa lähtee juomaan teetä lasten kanssa nukkien luokse, jotka ruokailevat vitriinin takana.

Leikki: Tehdään yhdessä voileipä.

* Teen jälkeen Kissa tanssittaa lapsia. Tanssissa tehdään pehmeitä, kulmikkaita, nopeita, hitaita, leveitä ja pieniä liikkeitä.

* Tanssien jälkeen Kissa vie lapset leikkihuoneeseen vintin kautta. Vintistä lapset etsivät lepakot ja yrittävät olla herättämättä vintissä asuvaa aavetta.

* Leikkihuoneessa lapsilla on mahdollisuus vapaille leikeille.

Loppupiiri (10min.)

Lapset kerääntyvät leikkihuoneeseen sijaitsevan ison puun alla ja keskustelevat opastuksesta. Kissa kysyy ja kuuntelee lasten ajatuksia.

5. Toimintatuokio (65 min.)

Paikka: Lintulammenpäiväkoti

AISTIT JA TUNTEET TAITEEN PARISSA

Tavoitteet

Museopedagogiikan soveltaminen päiväkodissa

Kokonaisvaltainen tutustuminen taideteokseen
 Lasten aito kohtaaminen, tietoinen toiminta ja läsnäolo
 Turvallisen ja luottamuksellisen ilmapiirin luominen
 Miellyttävän yhteistyön luominen sekä iloisen ja hyvän mielen tuottaminen
 Vuorovaikutuksellisten tilanteiden synnyttäminen ja lasten itseilmaisuuun kannustaminen

Rekvisiitta

Värikkäät huivit
 Telat tai maalipensselit
 Isokokoinen paperi ja värikkäät kynät
 Taulu Akseli Gallen-Kallela, "Talonpoikaiselämää"
 Musiikki: Sibeliuksen Impromptu op. 5/5

Alku (15 min.)

- * Kissa tervehtii lapsia ja kertoo tulevasta toimintatuokiosta. Lapset käyvät makuu-asentoon lattialle kuuntelemaan Sibeliuksen musiikkia.
 - * Kuunneltuaan Kissa keskustele lasten kanssa siitä, minkälaisia tunteita ja kuvia heräsi musiikin kuunnellussa.
- Kissa jakaa lapsille värikkäitä huiveja, joita käytetään "siveltimenä".
- * Tanssi huivien kanssa: Sibeliuksen musiikin tahdissa tanssitaan ja maalataan huivilla itse keksittyjä kuvia, värjätään tanssitilaa sekä itseään

Toiminnallinen osa (30 min.)

- * Kissa esittää lapsille taulun Akseli Gallen-Kallela, "Talonpoikaiselämää".
- * Keskustellaan taulusta.

Mitä tapahtuu taulussa?
 Minkälaisia värejä on taulussa?
 Onko siinä lämmintä vai kylmää?
 Mistä tulee valo?
 Kuka taulussa on?
 Vanhan miehen nimi on Eerikki.
 Mikä tytön nimi on?
 Mistä hän tykkää?
 Mitä tyttö tekee?
 Mitä vanha mies tekee?
 Kuinka vanha hän on?
 Mikä vuoden aika on nyt?
 Mitä hänen jaloissaan on?
 Osaatteko löytää kellon?
 Mikä on katolla?

Parileikki: leivotaan pullaa hieromalla.

Minkälaisia ääniä taulussa on? (rukki, tuli, kissa, luuta, kello ...)
 Tuotetaan ääniä. Sitten liikutaan vapaasti tilassa esittämällä taulun ääniä ja "näyttelemällä taulua"

Loppupiiri (10 min.)

- * Kissa keskustele lasten kanssa toimintatuokiosta ja kyselee, minkälaisia tunteita lapsille heräsi musiikkia kuunnellussa ja liikuttaessa. Kissa kuuntelee myös lasten ajatuksia taulusta.
- * Rentoutus: Lapset työskentelevät pareittain siten, että toinen toimii maalarina ja toinen makaa lattialla vatsallaan alustan päällä. Toinen lapsi sivelee maalipensselillä tai telalla toista lasta ohjaajan antamien ohjeiden mukaan.

Palaute (10 min.)

Rentoutuksen jälkeen Kissa antaa lapsille ison paperin, jolle kaikki piirtävät omia elämyksiään/kokemuksiaan/ajatuksiaan/tunteitaan tapaamisista Kissan kanssa ja museokäynneistä.

Liite 2. Haastattelut

- Museoretkille osallistuvalla päiväkotihenkilökunnalla

- Mikä onnistui museokäynnillä ja mikä ei?
- Kuinka paljon päiväkodissa on panostettu kulttuurikasvatukseen?
- Minkälaisia pedagogisia kokemuksia ja ideoita sait museokäynneistä?
- Minkälaisia esteitä museopedagogiikan toteuttamisessa on? Miten niitä voi ylittää?
- Arvioi lasten aktiivisuutta ja mielenkiintoisuutta museokäynneillä.
- Minkälaiset näyttelyt osoittautuivat toimivaksi museokäynnillä lasten kanssa?

- Museohenkilökunnalle

- Minkälaisia museopedagogisia ohjelmia pienille päiväkotikäisille lapsille teillä on? Jos niitä ei ole tai niitä on vähän, mikä estää toteuttamasta niitä?
- Markkinoitteko te päiväkodeille tai päiväkotikäisille lapsille museon näyttelyitä?
- Voisitteko kuvitella tulevaisuudessa järjestävänne museopedagogisia ohjelmia, jotka kiinnostavat pieniä lapsia?
- Onko teillä nyt näyttelyitä, jotka saattaisivat kiinnostaa päiväkotikäisiä lapsia? Millaisia opastuksia olette järjestäneet näihin näyttelyihin? Kuinka usein teiltä tilataan opastuksia päiväkotikäisille lapsille?
- Kuinka paljon teillä käy vanhempiensa kanssa päiväkotikäisiä lapsia? (tilasto tai arvio)
- Kuinka paljon syntymäpäiväjuhlissanne käy päiväkotikäisiä lapsia? Kuinka lapset suhtautuvat synttärijuhlan yhteydessä tapahtuvaan museon näyttelyissä käyntiin?

Liite 3. Havainnointirunko

Aika:

Paikka:

Lasten määrä:

Kommunikaatiotaidot:

- katsekontakti, kuunteleminen
- kysymyksiin vastaaminen ja niiden tekeminen
- vuorotteleva keskustelu, avun pyytäminen

Sosiaalisissa tilanteissa toimiminen:

- ryhmässä toimiminen
- toisen huomioon ottaminen
- kiusaaminen, muiden häiritseminen
- huomion tavoitteleminen ja vetäytyminen

Ohjaajan työn arviointi

Kannustetaanko lapsia ilmaisemaan ajatuksiaan toteutuksessa?

Otetaanko lasten ajatukset huomioon?

Mikä opetuksessa ei onnistunut?

Mikä osoittautui toimivaksi?

Oliko oppimismateriaali lasten iän kannalta sopivaa?

Museon oppimisympäristön käyttäminen?

Mitä haluat vielä sanoa asiasta?

Liite 4. Saatekirje vanhemmille

SAATEKIRJE

TAMPERE 22.11.2016

Hei, arvoisa vanhempi!

Opiskelen Tampereen ammattikorkeakoulussa sosiaali- ja terveystieteiden sosionomin koulutuksessa. Teen opinnäytetyötä, jossa tutkin museopedagogisia keinoja kulttuurikasvatuksen apuna päiväkodissa.

Opinnäytetyö toteutetaan toiminnallisella tavalla. Suunnitelmissani on toteuttaa museokäyntiä 21.02, 9.03, 21.03.2017, johon osallistuvat viisivuotiaat Lintulammen päiväkotia käyvät lapset. Yhteen kävijäryhmään kuuluu 8 - 10 lasta. Museo-kerhoon osallistuminen on vapaaehtoista. Museokäynnit sisältävät oppimiskierroksia Vapriikkiin, työpaikatyöskentelyä ja interaktiivista toimintaa. Museoretkiin osallistuvat lapset, lastentarhan opettajat ja minä, opiskelija. Sekä meillä opiskelijoilla että työntekijöillä on vaitiolovelvollisuus.

Tutkimuksen tekemiseen hankitaan asianmukainen lupa Tampereen kaupungilta. Kaikki museokäynnit ovat lapsille maksuttomia. Tutkimusraportissa ei mainita museokäynteihin osallistuvien lasten nimiä.

Jos lapsenne saa osallistua museokerhoon, pyydän Teitä palauttamaan ohessa olevan lomakkeen Lintulammen päiväkodin jollekin työntekijälle 9.2.2017 mennessä. Vastaan mielelläni jos Teillä on kysyttävää. Ohessa on myös tutkimuslupa.

Ystävällisin terveisin

Ekaterina Potanina
TAMK:in opiskelija
Sosionomin tutkinto
ekaterina.potanina@soc.tamk.fi

Liite 5. Kyselylomake vanhemmille

Lapsen nimi

saa osallistua Lintulammen museo-ryhmän museokäynneille Vapriikkiin.

Museo-ryhmää ohjaa TAMK:in sosionomiopiskelija Ekaterina Potanina.

Huoltajan allekirjoitus ja nimenselvennys

Huoltajan allekirjoitus ja nimenselvennys

Pyydän palauttamaan lomakkeen päiväkodille 9.02.2017 mennessä!

Liite 6. Saatekirje päiväkotiin

SAATEKIRJE

TAMPERE 22.11.2016

Hyvä vastaanottaja!

Opiskelen Tampereen ammattikorkeakoulussa sosiaali- ja terveystieteiden sosionomin koulutuksessa. Teen opinnäytetyötä, jossa tutkin museopedagogisia keinoja kulttuurikasvatuksen apuna päiväkodissa. Tutkimuksen avulla voidaan laajentaa ja tarjota lastentarhanopettajille varhaiskasvatuksellisia menetelmiä ohjauksessa ja opetuksessa.

Opinnäytetyö toteutetaan toiminnallisella tavalla, johon kutsun teidät osallistumaan. Suunnitelmissani on toteuttaa viisi toimintatuokiota (niistä kolme on museokäyntiä), johon osallistuvat viisivuotiaat päiväkotia käyvät lapset. Yhteen kävijäryhmään kuuluu 12 - 15 lasta. Jos viisivuotiaita lapsia on päiväkodissa enemmän, lopuille vastaava museotietoa jakavat lastentarhanopettajat tasavertaisuuden pohjalta. Museokäynnit sisältävät kierroksen eri museoissa, työpajatyöskentelyä ja interaktiivista toimintaa.

Tutkimuksen tekemiseen hankitaan asianmukainen lupa Tampereen kaupungilta. Kaikki museokäynnit ovat lapsille maksuttomia. Tutkimusraportissa ei mainita museokäynteihin osallistuvien lasten nimiä.

Jos olette kiinnostuneita tulemaan mukaan tutkimusprojektiin, niin voitte ottaa yhteyttä minuun (tutkimuksen tekijään). Yhteystietoni ovat alla.

Ystävällisin terveisin

Ekaterina Potanina
TAMK:in opiskelija
Sosionomin tutkinto
ekaterina.potanina@soc.tamk.fi